Budapest, 1901. Hatodik évfolyam. 262. szám. Hétfő, szeptember 23.

BUDAPESTI NAPLÓ

Szerkesztőség és kiadóhivatal: József-körut 18.

Főszerkesztő: VÉSZI JÓZSEF. Felelős szerkesztő: BRAUN SÁNDOR. Kiadja: A SZERKESZTŐSÉG.

Egész évre 28 k., (14), 1/2 évre 14 k., (7), 1/4 évre 7 k., (3.50), egy hónapra 2 k. 40 fillér, (1.20 frt).

Egyes szám Budapesten 8, vidéken 10 fillér.

Apponyi Jászberényben.

Budapest, szeptember 22.

Akik a politikai inyencség szempontjából nézik gróf *Apponyi* Albert szónoki egyéniségét — és ennél az egyéniségnél jobban semmi sem kötheti le egy politikai gourmet figyelmét — azoknak egyben-másban ujfajta, különleges élvezetet szerzett ma a kitünő orátor. Ez a mai beszéde ennek a jelentékeny szónoki individuumnak uj tartalommal való meggazdagodását jelzi. Szinte meglepő ugyanis, hogy gróf *Apponyi* Albert milyen széles alapon foglalkozik a gazdaságpolitikai kérdésekkel, amelyek beszédének jó egyharmadrészét foglalják el. Az persze nem meglepő, hogy gróf Apponyi Albert, ugy, mint mindent, a politikának ezt a nevezetes területét is emelkedett nézőpontból tekinti át és a programmbeszédek özönében unosuntig megtárgyalt dolgokról még mindig volt olyan mondanivalója, amelyet nemcsak a müvészies szép előadási forma kedvéért, hanem önmagáért is érdemes volt elmondania. Nevezetes jelenség és a jövő országgyülés munkásságának irányára jellemző, hogy gróf *Apponyi* Albert a közjogi kérdések és általános politikai vezérelvek mellett a szónokilag sokkal kevésbé kihasználható anyagi kérdéseknek is igen intenziv figyelmet szentel. Ami különben éppenséggel nem vált mai beszédének hátrányára, mert a közgazdasági dolgokkal foglalkozó rész egyik legérdekesebb része volt a beszédnek. Egészben véve idevágó fejtegetései összhangban vannak *Széll* Kálmánnak ugyanerről a témáról szóló kijelentéseivel. Az összeegyeztetés, az igazságosság és harmónia politikája mellett tört lándzsát gróf Apponyi Albert is, s ami nekünk ebben a részben legkedvesebb, erős és meleg akcentust talált a gazdasági munkások érdekeinek méltatására is.

Egyéb részeiben a beszéd szép, nyomatékos, határozott és világos hitvallás a szabadelvüség mellett, amely *Széll* Kálmán rendszerének uralomra jutásával és a nemzeti pártnak a szabadelvüpártba való belépésével felfrissült és gazdagodott az által, hogy minden szabadságnak tiszteletét és védelmét fogalomkörébe vonta. Gróf *Apponyi*, mikor ezuttal ismét feltárja azokat az okokat, amelyek öt és társait a szabadelvüpárthoz való csatlakozásra birták, különös hangsulylyal emeli ki a szabadelvü irányzatnak fenntartás nélkül való elfogadását és *Széll* Kálmán politikájában is, pártvezetésében is a törvényesség mellett a szabadelvüséget magasztalja leginkább s a szabadelvüség veszedelmének emlegetését dajkamesének mondván, a nemzeti párt fellépésével a parlamenti többségbe behozott friss erők rendeltetéseül a szabadelvüség diadalmas kifejtését jelöli meg.

Nagyon helyén volt ez az apodiktikus hitvallás éppen Jászberényben, ahol a régi szabadelvüpárt cégére alatt a szabadelvüség nevében inditottak méltatlan hajszát Apponyi ellen. Erre a hajszára Apponyi méltóságos nyugalommal reámutat csupán, de egy pillanatra sem száll le annak a nem szép harcnak a nivójára. Az ellene szitott vad gyülölködéssel a mostani pártállásából folyó kötelességeinek becsületes teljesitésére való hivatkozást helyezi szembe, s ez a felelet legméltóbb gróf Apponyi Alberthez. A választási harcnak az a sajnálatos epizódja el fog mulni baj nélkül, de Apponyi államférfiui egyéniségének maradandó disze lesz annak az emléke, hogy méltatlan bántalommal szemben is méltó tudott lenni önmagához.

A választások előtt.

Budapest, szeptember 22.

Az utolsóelőtti vasárnap zajlott le ma a választások előtt. A nagy alkotmányos harc, amely most már befejezéséhez közeledik, a mai nappal is nőtt erőben, izgatottságban ugy Budapesten, mint a vidéken, mert a jelöltek egész légiója kereste föl a választókat. A nap eseménye gróf *Apponyi* Albert beszámoló beszéde, amely iránt, főképp a gönczi levél által felvetett agrármozgalom miatt általános érdeklődés nyilvánult. *Apponyi* nem tért ki ez elől a kérdés elől sem, de hatalmas beszéde másküléonben is megfelel a várakozásnak. Ma nyilatkozott a politikai helyzetről a szabadelvüpárt egy másik oszlopos tagja *Láng* Lajos, az egykori disszidens és ezt a beszédét is higgadt, nemes hang, a tudásnak, a metsző logikának bősége jellemzi. A Ferencváros és Kőbánya kerületeiben *Hock* János és *Springer* Ferenc mondtak beszédeket, mind a kettőnek tekintélyes pártja van, *Hock*nak főképp Kőbányán. Sulyos tévedései és nyilvánvaló botlásai mellett is figyelemreméltó programmbeszéd volt *Beöthy* Ákosé a kassaiak előtt és kétségtelenül jellemző momentuma a mostani választási mozgalmaknak, hogy az ellenzéki jelölt beszámolóját a szabadelvüpárt és a függetlenségi párt elnökei is végighallgatták és a függetlenségi párt elnöke volt az, aki elismeréssel szólt a választások vezetéséről.

A fővárosban.

A fővárosi I—X. kerületbeli összes szavazatszedő-küldöttségek tagjai ma délelőtt 11 órakor tették le az esküt, *Halmos* János polgármester előtt, aki aztán szép beszédet intézett hozzájuk, fölkérve őket, hogy a legteljesebb pártatlansággal végezzék ezt a megtisztelő föladatot, amelyet reájuk a polgárság bizalma ruházott.

A polgármester kijelentette, hogy *szerdán délelőtt 11 órakor* összsze fogja hivni a központi választmányt abból a célból, hogy a szavazatszedő-küldöttségekben netán időközben történő lemondások folytán beálló üresedéseket be lehessen tölteni s egyéb szükséges intézkedéseket is meg lehessen tenni.

REGÉNY.

TÜZZEL-VASSAL.

Irta: SIENKIEWICZ HENRIK.

(32)

A Chmielnickij hangja egyre fenyegetőbben hangzott. Merően, sötéten tekintett Tatarcsukra és az ifju Barnabásra, mintha egyenesen ellenök emelné vádját. Moraj kélt a szavai nyomán a teremben, elsőbb csak félénken, tapogatózva, kérdezve hangzott a Tatarcsuk és a Barnabás neve, mig végre a küldöttség vad kiáltással mutatott feléjök: halál az árulókra! Tatarcsuk elsápadt, Barnabás értelmetlenül nézte a fenyegető alakokat. A kapitány előlépett és védeni akarta magát.

— Mit vétettem ellened főhetmanja a saporogiaiaknak, hogy az életemre törsz? Tehetek én róla, hogy Sacviliehovski irt nékem? Hiszen meg sem kaptam a levelét, s ha meg is kaptam volna, ugyan mit teszek vele? Elvittem volna az irnokhoz, hogy olvassa föl nékem, mert én nem értek a betüvetéshez. Az irnok ugyis elmondta volna néktek a levél tartalmát. A lengyel követet nem is láttam. Ej, saporog testvéreim, hát áruló vagyok én, én, aki veletek mentem a Krimbe, amikor az oláhok ellen harcoltatok, aki ott küzdöttem veletek Smolensknél, aki együtt ontottam a véremet a tiétekkel, akinek a gyomrom együtt éhezett a tiétekkel? Nem vagyok én áruló, hiszen nem vagyok én lengyel, hanem kozák. A hetman mondja meg, hogy mi a vádja ellenem és ti, testvéreim itéljetek!

A tömeg a kapitány pártjára állott. Tatarcsuk derék ember, jó katona, szállt szájról-szájra. De Chmielnickij más véleményen volt.

— Jó katona vagy, az igaz és a testvérünk is, mert hiszen kozák vagy. A Krimben is jártál és Smolensknél is verekedtél és éppen ezért olyan irtózatos a bünöd. Sohse tagadd, hogy a lengyelekkel cimborálsz. A leveledben irva áll, hogy járj a kezére a követnek. Hogy miben? Hát a Tuhaj bégnek s jómagamnak az elvesztésében, a saporogiaiak megrontásában. Bünös vagy Tatarcsuk, ne is védd magadat. Barnabás se védje magát, mert néki a nagybátyja irt, aki jó barátja Csaplinszkinek és a lengyeleknek.

A tömeg lármája egyre nőtt, már egy rettenetes orditozássá, üvöltéssé erősödött. A csőcselék tudni akarta, hogy mit végeztek az urak, s uj küldöttséget menesztett a tanácsházba. Tatarcsuk látta, hogy halála elkövetkezett, s már az igazi ok sem volt rejtély előtte. Azért kellett meghalnia, mert egy héttel előbb tiltakozott a tatár-szövetség, s a Chmielnickij főhetmansága ellen. Barnabásnak pedig a nagybátyjáért kellett igy lakolnia. A kapitány nem akart azonban a nép keze alatt meghalni, inkább lefejezték, főbelőtték, vagy karóba húzták volna. Tudta, hogy a legirtózatosabb halál vár reá a csőcselék körmei között, ezért hát könyörgésre fogta a dolgot.

— A Jézus szent nevében kérlek titeket, testvérek, ne ölessetek meg, hiszen nem vétettem semmit. Könyörüljetek rajtam, hallgassátok ki a lengyelt is, akkor majd kiderül az ártatlanságom. Esküszöm a Megváltó öt sebére, hogy nem vagyok bünös!

Az irnok meg akarta menteni barátját, s parancsot adott, hogy vezessék be a lengyel követet. De már késő volt. Mig néhányan a szomszédban fekvő lengyelért siettek, addig a tömeg rárontott a két szerencsétlenre. Csarnota, a misgorodzi kozákok vezetője ugyanis fölnyitotta az ajtót, s kikiáltott.

— Tatarcsuk és Barnabás árulók! Halál reájuk!

Irtózatos orditozás közben rontott be a csőcselék a tanácsterembe. A pálinkától és a dühtől egyként részeg alakok tombolva vetették magukat az áldozatokra. Tatarcsuk már nem is védekezett, csak panaszosan orditott, annál keményebb ellenállásra találtak a hóhérok Barnabásnál, aki csak most értette meg, hogy halálát akarják. Kétségbeesett erővel védekezett, tajték szakadt a száján, mint a sebzett vad orditott. Kétszer is kiszabaditotta magát támadói kezéből, de a sokaság elnyomta, hajánál és szakállánál fogva a földre rántották. Akkor aztán letépték róla a ruhát, kiverték az egyik szemét, eltörték a karját, s Tatarcsukkal együtt kiburcolták a vár udvarára. Itt végezték ki őket a legrettenetesebb módon. A lobogó szurok fényénél ezrek rohantak rájok, apró darabokra tépték a testőket s boldog volt, aki egy csipetnyi husukat meg tudta kaparitani. Mint az éhes vadállatok, ugy marakodtak a csontokig megtépett hullák fölött. Végre is egymás ellen fordultak s egymás fejét verték véresre. Két pálinkás hordót fölboritottak, a szesz a tüzeknél lángra lobbant. Igy bünteti a nép az árulókat, orditozták a rémes világitásban és a tiszta égről a hold nyájasan, szeliden mosolygott le rájok.

A tanácsteremben ezalatt helyreállt a rend, az ottománok helyökre ültek, s elővezették a fogoly követet. Mikor belépett, a kialvó tüz árnyékot vetett az arcára, s a félhomályban csak magas, délcég alakját látták a teremben lévők. Közben fát dobtak a tüzre, s most fény esett a lengyel arcára. Mindenki összesugott a tekintélyt parancsoló hősi arc láttára, Chmielnickij összerezzent, mert megismerte Skrzetuskit, a bég pedig kiköpte szájából a napraforgó magjait, s odaszólt a szomszédjához:

— Ösmerem a lengyel kutyát a Krimből!

Hladko és Csarnota halált kiáltottak a fejére, de Chmielnickij egy pillantása elhallgattatta őket. Skrzetuski a parancsnok felé fordult és szólni kezdett.

(Folytatása következik.)

Lapunk mai száma tiz oldal.

Az I. kerületi szabadelvűpárt üdvözletét báró *Podmaniczky* Frigyes az országgyülési szabadelvűpárt elnöke, a következőképpen viszonozta:

„Meleghangu üdvözletük szives viszonzása mellett biztositjuk, hogy székesfővárosi I. kerületbeli elvtársainknak politikai programmunkhoz való szolidáris ragaszkodását igen nagyra becsüljük. Oszinte örömmel vettük tudomásul *Falk* Miksának, pártunk ez *elévülhetetlen érdemü tagjának* nagy lelkesedéssel történt ujbóli jelölését.

Podmaniczky pártelnök".

A *Józsefvárosi körben* tegnap este tartották meg az őszi idény első szombati társasvacsoráját, amelyen a kör tagjai rendkivüli nagy számban jelentek meg. Vacsora közben érkezett meg *Berzeviczy* Albertnek, a kerület szabadelvűpárti képviselőjelölijének üdvözlő távirata, amelyet *Császár* Jenő elnökhöz intézett és amelyet bottai *Hüvös* József kir. tanácsos olvasott fel. A kör tagjai éljenzéssel fogadták, majd *Kanovich* Béla apátplébános *Berzeviczy* Albertet köszöntötte föl, kiemelvén kerületének hozzá való ragaszkodását. Ugyancsak *Berzeviczyt Havas* Rezső is fölköszöntötte. A társaság a késő éjféli óráig maradt együtt.

A választási mozgalom tegnap a IX—X. kerületben tetőpontját érte el. Három jelölt tartott programmbeszédet: *Hock, Springer* és a függetlenségi *Tompa. Hock* Jánost délelőtt 11 órakor hosszu kocsisor kisérte be Kőbányáról á Bakács-téri körhelyiségbe. Önérzetes, tüzes hangu beszédét percekig tartó taps és éljenzés szakitotta gyakran félbe. *Hock* magas szempontokból fejtegette a nemzeti jövőt, amely a magyar faj társadalmi egységétől, erkölcsi ujjászületésétől és megtisztulásától függ. Békét és szeretetet hirdetett a nemes eszmények ápolásával. Erős hittel, fa szeretettel, nemzeti önérzettel kell minden téren a munkához látni. Mélyebben kell szántani a nemzet rétegeibe, hogy termőképes földet forgassunk fel a politikai jogok kiterjesztésével. Pártolólag nyilatkozik a tisztviselők jogos mozgalmairól s kivánja a szolgálati pragmatikát és egységes fegyelmi törvényt. Szép fohászszal fejezte be szónoklatát a haza felvirágzásáért, amelyet jogosan remél az Apponyi erejével támogatott Széll Kálmán kormányzatától.

Dr. *Springer* Ferenc délután fél három órakor mondotta el a programmbeszédét a Ferencvárosi Kör disztermében. Mintegy 700—800 választó jelent meg, akiknek jó része azonban a nagyterembe nem fért s a mellette levő szobákban szorongott A megjelentek közt ott voltak: megyeri *Krausz* Lajos, dr. *Békay* Árpád, dr. *Melly* Béla *Kurfürst* Miksa stb. Az összegyülteket *Czigler* Győző műegyetemi tanár üdvözölte s aztán fölkérte a jelöltet a programmbeszédének elmondására.

Beszéde elején a multtól eltérő politikai pártállását okolja meg. A szülei házból hozta magával a vágyat a független Magyarország iránt és abból a körből, amelyben felnőtt azt a feltogást, hogy Magyarország függetlenségének egyedüli szószólója a közügyi ellenzék. Kritika nélkül szerette ezeket az elveket és hirdette ebben a kerületben is mindaddig, mig lelkét az első kétely meg nem szálta. A kételyt évek során át az a meggyőződés váltotta föl hogy csak vagyonilag független államok tudják fenntartani megőrzi függetlenségüket és hogy előbb le kell rakni Magyarország anyagi függetlenségének és gazdagságának meg nem ingatható alapjait és csak azután vethető fel Magyarország függetlenségének a közjogi ellenzék által szőnyegen tartott kérdése. Meggyőződése tehát megingott választania kellett. A félrevonulást gyávaságnak nézte és azért végelhatározása az volt, hogy levonja a belső harc teljes konzekvenciáit változott meggyőződése mellett nyiltan állást foglal. Elhatározását megkönnyitette a függetlenségi pártok kebelében duló harc, amely ma mindenkiben azt a látszatot kelti hogy ott most már a lényeg nem az elv hanem a személy. Azonban döntő befolyással volt reá *Széll* Kálmán ismeretes kormányzati programmja, amelytől Magyarország boldogulását minden irányban biztositottnak látja. Ezután a szónok *Széll* Kálmán és kormányzata rendületlen hivének vallja magát, hangsulyozva az összes gazdasági ágak harmonikus együttműködését. Hive a közigazgatás államositásának és lelkesen pártolja a tisztviselők kivánságait, majd a helyi érdekek támogatását igérve kijelenti, hogy támogatni fogja azt a törvényt, amely Budapest választókerületeit szaporitja és Kőbányát önálló választókerületté tenné.

Az egybegyüit választók lelkes tetszéssel fogadták a beszédet. *Springer* aztán a pártvezérek társaságában Kőbányára hajtatott, ahol szintén elmondta programmbeszédét.

Délután 3 órakor a függetlenségi és 48-as Kossuth-párt tartotta közgyülését a IX—X. kerületi párthelyiségben, a soroksári-uti „Két korona" vendéglőben. *Tompa* Antal programmbeszédében a Kossuth Ferenc vezetése alatt álló függetlenségi és 48-as párt hivének vallotta magát s kijelentette hogy — ha még ennél is függetlenségibb párt volna, ahhoz csatlakozott volna habozás nélkül. Beszédében különösen az iparügyi kérdésekkel foglalkozott bővebben s követelte az ipartörvény revizióját az ipartestületi hatáskör kibővitését az önálló vámterületet, amely Budapesten a leg ontosabb helyi érdek. Beszédét nagy lelkesedéssel fogadták a választók. Utána *Barthos* Tivadar táblabiró mondott lelkesitő beszédet. A jelölt ezután zászlós kocsikon kivonult Kőbányára, ahol a Rojth-féle vendéglő udvarán több száz főnyi választó előtt szintén elmondotta programmbeszédét.

A vidéken.

Gróf Apponyi Albert beszéde.

Ma reggel 7 órakor utazott el gróf Apponyi Albert Budapestről Jászberénybe, hogy megtartsa választói előtt programmbeszédét. Kiséretében volt *Szentiványi* Arpád és több hirlapiró akikhez Hatvanban *Biró* Lajos, majd később *Márkus* József képviselőjelöltek csatlakoztak. Hatvanban a jászberényi választóknak 100 tagu, fehér tollas küldöttsége várta Apponyit és amikor a vonatból kiszállt, percekig tartó éljenzéssel üdvözölte. *Barla* Kálmán gimnáziumi igazgató mondott lendületes beszédet, amit Apponyi pár szóval megköszönt. Aztán tovább utazott Jászberénybe, ahol már a pályaudvaron a választók százai és a jászberényi lakosság ezrei várták zászlókkal. A pályaudvaron *Bató* János kir. közjegyző, pártelnök üdvözölte Apponyit, s beszédében hivatkozott a jog, törvény és igazság jegyében született uj rendszer bekövetkezésének politikai vonatkozásaira és a letünt rendszerről szólva a következőket mondta: „Sajnos azonban, hogy ez az elmult rendszer nem mindenütt semmisült meg, jelesül városunkban sem, ahol még ma is teljes erővel működik, szertárából előveszi napnap után szemünk láttára a régi kormányzat egyik undoritó eszközét, az etetést és itatást, s cserébe odakinálja a választóknak szavazatukért, azért, hogy a nép megrontassék és a választók igazi akarata meghamisittassék.

Apponyi meleg szavakban válaszolt az üdvözlő beszédre, mire kezdetét vette a fényes bevonulás, aminőt még a jászberényiek sem rendeztek azelőtt Apponyi tiszteletére. Fehérruhás lányok és a jászberényi hölgyek valóságos virágkorzót rendeztek, a kocsin érkező vendégeket éljenzéssel és formális virágzáporral fogadták. *Koncz* Menyhért prépost házánál gazdag villásreggeli várta a vendégeket. Ezután *Apponyi*, pártja vezéreivel a piactérre vonult, ahol sok ezer főnyi közönség előtt elmondta a következő beszédét:

(A fuzió.)

Tisztelt választópolgártársaim! Ne várjon senki tőlem ez alkalommal programmbeszédet.

Midőn ezen a helyen, ebben a városban, annak a választóközönségnek körében, mely több mint két évtized óta tisztel meg bizalmával, küzdelem fejlődik az én mandátumomért, még látszatát is kerülni akarom annak, mintha a küzdelem eldöntésére más alapot keresnék, mint az én közel harminc éves politikai multamat. Ez a mult az én programmom és ezt a programmot sehol jobban nem ismerik, mint éppen e városban. Aki ezen programm alapján nem tartja meg hozzám való ragaszkodását, annak bizalmát uj eszmék fölvetésével, vagy a régieknek uj alakba öntésével keresni nem fogom.

Ha tehát csak önökkel volna dolgom, tisztelt barátaim, ugy el is hagynám ezt a szónoki emelvényt és kizárólag közös visszaemlékezéseink emlére biznám ügyemet. De a nagyközönség teljesebb tájékoztatása szempontjából kiletenni kivánom annak a multnak, amelyre hivatkozom, teljes összhangját mai pártállásommal: ezt a tárgyat már tavalyi beszámolómban érintettem — de most, az országgyülés végén a lelkiismeretek megvizsgálásának és a nézetek hullámzásának idejében, nem tartom fölöslegesnek arra tüzetesebben visszatérni.

Minden egyes főkérdésben rá akarok mutatni, miként dőlnek le a választalak, miként szaporodtak az érintkezési pontok, mig végre Széll Kálmán programmjában és kormányzatában a teljes egyetértés alapjai lerakattak, ugy hogy logikailag és természetszerűleg másut nem lehetett helyem, mint a szabadelvűpártban.

A közjog tekintetében már korábban háritttatott el az együttműködésnek egyik legfőbb akadálya, midőn a magyar katonai nevelés olyan szervezete jött létre, amelyet a volt nemzeti párt egybangulag elfogadott e téren felállitott követelményének megvalósitásaképpen. És itt nem tehetem, hogy meleg elismeréssel ne adózzam báró Fejérváry Géza honvédelmi miniszter urnak, akinek működését előbb gyakran megtámadtuk, de aki e reform megvalósitásával egyaránt nagy szolgálatot tett a trónnak és a hazának, a nemzeti eszmének és a 67-es alapnak, a véderőnek és a magyar ifjuságnak. Jól esett az országgyülést bezejező trónbeszédben az a meleg hang, amelyen ő felsége a nemzet ezen régi vágyának, — mely valóban a mult század elejéig nyul vissza — megvalósitásáról megemlékezik; reménylem, hogy a magyar ifjuság meg fogja becsülni a számára teremtett ezen uj intézményt és fel fogja karolni azt a diszes pályát, amelyen érvényesülése most már tetemesen meg van könnyitve. Ebben az irányban fontossággal bir a vezérkar reformja is, amely egyfelől a honvédségnek saját kebeléből kiemelkedett és — bár az egész vezérkar konkretuális státusához tartozó, de a honvédelmi miniszter fegyelmi hatósága alá rendelt és külön osztályt képező valóságos vezérkari tiszteket biztosit, másfelől tisztán magyar katonai nevelésből esetleg a honvédségből kikerült tiszteknek lehetővé teszi a honvédseregben a legbefolyásosabb, legmagasabb állások elnyerését. Mindezekben nagy haladás mutatkozik azon cél felé, amelyet a nemzeti párt zászlajára irt volt és mely nem volt egyéb, mint a hadsereg összhangja nemzeti intézményeinkkel, a magyarság érvényesülése a hadseregben, e hadsereg katonai egységének megbontása nélkül. Korántsem állitom, hogy e téren mi kivánni való sem marad, hogy egyes visszaesések elő nem fordulnak; de midőn már nem állunk szemben a merev negációval, hanem őszinte jóakaratot látunk a kormányzatban, sokkal jobban szolgáljuk az ügyet e jóakarat elismerésével és támogatásával, a kölcsönös bizalom megerősitésével, mint támadó fellépéssel vagy uj — eddigi programmunkban be nem foglalt igények formulázásával. Hogy egyéb közös intézményeink terén is van e tekintetben haladás, vagy legalább a haladás szükségének beismerése, azt az utolsó delegácionális tárgyalások igazolják; merek ottani felszólalásaimra hivatkozni, melyeknek tartalma és iránya — a közjogot illetőleg — egy hajszálnyit sem különböztek korábbi ellenzéki felszólalásaimtól és melyek ennek daczára a kormánynál és a kormánypártnál nemcsak ellenzésre nem de rokonszenves visszhangra találtak, jelül annak, hogy a pártbeli ellentétek megszünése, amig akciómat ez irányban nem feszélyezi, addig annak hatályosságát előmozditja.

(Széll Kálmán alkotásai.)

De legfőképp arra a veszélyre kell a tisztelt választóközönség figyelmét felhivnom, amely ugy közjogunk, mint gazdasági fejlődésünk egyik alapkövét, a gazdasági önállóságnoz való jogunkat az *uj alakulás* létrejövetele előtt fenyegette; annak a rendkivüli erőfeszitésnek, amely e veszély elhárítása végett történt, midőn azt — bár pozitive nem tudtuk — de sejtettük, nem lehetett más logikai folyománya, mint az egyesülés azokkal, akik, mihelyt felismerték, szintén ellene foglaltak állást és ezzel egy oly kormány megalakulásának elősegitése (talán még lehetővé tétele is ettől függött) amely közjogunk szilárdságát a veszélyeztetett ponton helyreállitotta. Támogatnunk kellett azt a férfiut aki ebben a sulyos krizisben a nemzet jogait, a nemzeti érdek érvényesitésének eszközeit a maguk teljességében fenntartotta és azt a veszélyt is elhárította, hogy e krizisből a korona és a nemzet közt valami ujabb félreértés merüljön fel, vagy a magyar parlamentarizmus megsebesüive kerüljön ki.

A *magyar parlamentarizmus* pedig ebből a krizisből nemcsak megsebezve nem került ki, hanem a regeneráció utjára lépett: és ez a mai pártállásomnak második ő indoka. A királyi trónbeszéd lendületes szavakkal emeli ki a választások szabadságának és tisztaságának, valamint a parlament függetlenségének teljesebb biztositását, mint a mult országgyülés legkimagaslóbb tényét. És valóban az. Mert a parlamenti kormányformának és különösen a népképviseleti tényezőnek megerősödése nálunk nem csupán a theoretikus előszeretetnek, vagy a liberalizmusnak kérdése, hanem főleg a nemzetnek olyan közjogi és hatalmi biztositéka amelynek hiánya vagy hiányos működése nemzeti és állami önállóságunk megóvását és összes nemzeti érdekeink megvédését bizonytalanná teszi. Az itt mutatkozó bajokat orvosolni, az erőgyüitésnek itt mutatkozó igényeit kielégiteni tehát olyan feladat, amelyet semmiféle más — bármennyire égető probléma sem szorithat le a napirendről mert az összes problémák és feladatok helyes és nemzeti értelemben való megoldásának ez a feltétele. Tudom, hogy amit e téren tettünk, csak kezdet-számba megy; a választások fölötti biráskodás helyes szervezése és az inkompatibilitási kérdés szigoru megoldása után a tulajdonképpeni választási reform következik, melyet egyaránt követel az országnak jó hirneve és a népképviselet erejének fokozása; az is szükséges, hogy a pártéletnek a kormányzathoz és a kormányzat összes szerveihez való viszonyának rendezésében, helyesebben szólva: e két tényező mind teljesebb felszabadításában a mindkettőjüket megmételyező kölcsönös infiltrációktól, tovább haladjunk; mert hasonlitanak ezek az olyan vegyészeti anyagokhoz, a melyek külön-külön jók és üdvös hatásuak — de összevegyitve mérges anyaggá válnak; és e részben csak mult évi beszámolómban kifejezett azon óhajtásomat ismételhetem, hogy a központi kormányzatnak kifogástalanul korrekt szelleme minél teljesebben hassa át a perifériákat. Van tehát teendő, van még követelmény ezen a téren is de mégis — ha összehasonlitom azokat, amiket a mult országgyülés elején felpanaszolnom kellett, azzal a helyzettel, amelybe alkotmányos életünk ma eljutott, ugy csak áldhatom azt az isteni gondviselést, amely nemzetünket 10 évszázadunk ezeréle viszontagsága közt fenntartotta és amely most sem veszi le rólunk mindenható jobbját. És ha azután kérdezem, vajjon e reform megindult volna-e a szabadelvűpárttal való egyesülésünk nélkül, — és ha alig találok bátor férfiut aki e kérdésre „igen"-nel merne válaszolni akkor ebben a tényben egymagában is megtalálnám eljárásom igazolását, még ha annak semmi egyéb eredményét nem látnám.

(Szilágyi Dezsőről.)

Egyébként rekriminació és visszatekintő kritika nélkül akarok e tárgyról épp ugy, mint a többiekről, amiket még érintenem kell, beszélni, — csupán előre tekintő szemekkel, a jobb jövőt kereső hazafiui lelkülettel: és ha egy pillantásom mégis visszaesik a multra, ugy ez egyedül a megkezdett mű egyik legnagyobb munkásának, Szilágyi Dezsőnek nagy alakján akad meg. Miért is kell a muhban őt keresnünk, aki annyira élő volt közöttünk, hogy mindnyájan saját életünk egy részét tőle vettük kölcsön. Államférfiui jelentőségét, közjogunk hamisitatlan megóvásának, nemzeti és állami önállóságunk biztositásának, szabadsági intézményeink kiépitésének tett szolgálatait, nemzeti fel ogásának, szabadelvű hitvallásának jellegét és egyáltalán működésének hatását közéletünkre e beszéd keretében le-

hetetlen csak megközelitőleg is méltatnom; ehhez ez a keret szük, de talán az idő sem érkezett még el, amelyben ez a méltatás az őszinte és komoly kritikának azon vegyülékével történhet, mely nélkül értéktelen a magasztalás és melyet első sorban Szilágyi Dezső követeit volna magának; reménylem, vissza fogok arra térhetni más időben és más alakban. De már itt is kegyelettel kellett megemlitenem az ő nevét, midőn alkotmányos életünk ama megkezdett reformjára rámutattam, mely a történelem előtt e névtől el nem választható. Késztetnek erre az alkalmi okon kivül egyéni érzelmek is, amelyeknek bensősége a politikai harcokban előállt minden keserűséget tulélt, mert muló differenciáinkon tul egynek éreztük egymást mindazokban, amik nemzeti létünk alapjait érintik és tudtuk, hogy ezekben egymásra számithatunk. Amiben különböztünk, abban nagyrészt a magyar nemzeti olet olyan tényezői jutottak kifejezésre, amelyek — éppen a nemzeti élet egysége és harmónikus fejlődése érdekében — nem antagonizmusra, hanem kölcsönös megértésre és kiegyenlitésre vannak utalva. Akiket ilyen kapocs füzött össze, azok közt csak epizódikus jellegü lehetett minden eltávolodás és mindig megujuló, — mert okaiban maradandó természetü — az összetartozás érzete. Hogy ő benne is ily feltogás élt, *arról még élete utolsó napjaiból nyertem értesülést*, midőn bánattal és hazafiui aggodalommal kisértem földi maradványait ahoz a nyugvó helyhez, melyre a kegyeletes, soha meg nem szünő visszaemlékezés koszoruját teszem le.

(Közgazdasági politika.)

Áttérek most azokra az érintkezési pontokra, amelyeket a közgazdasági politika terén találtam a szabadelvüpárttal és amelyek itt is — ugy mint a többi kérdésekben — Széll Kálmán programmjában és kormányzatában fejlődtek teljes egyetértéssé. A közgazdasági kérdések dominálják ma a politikát nem csak nálunk, de világszerte; rossz jel ez — de meg kell e helyzettel alkudnunk és konzekvenciáitól egészen nem zárkózhatunk el. Rossz jelnek mondom a közgazdasági élet sulypontjának a politikába való áthelyezését, mert ez vagy arra mutat, hogy a közgazdasági erők elgyengülésük érzetében az államnál keresnek oltalmat, vagy azt jelenti, hogy hatalmuk érzetében az államot a maguk érdekei szolgálatára lefoglalják, vagy azt, hogy politikai áramlatok használják ki saját céljaikra a közgazdasági érdekcsoportokat. Talán nem tévedek, ha némi fenntartással ez alternativák elsőjét alkalmazom Európára, mindenesetre hazánkra, másodikát pedig Amerikára, holott a harmadiknak jelenségeit szórványosan mindenfelé találni vélem. Amerika annak a hatalmas elmének vezetése alatt, melytől őt e napokban fosztotta meg egy gyalázatos merénylet, támadólag lépett fel és tagadhatatlanul nagy gazdasági fölényre emelkedett; maradandók-e, egészségesek-e ennek alapjai, nem olyanok-e, amelyek a társadalmi béke árán vásároltattak meg, azt csak a jövő fogja mutatni. Európa viszont védekezni sem tudott, de nem is próbált; a gazdasági kényelmetlenség érzete nem összetartásra, kölcsönös méltányosságra, az egyes államok közt levő érdek-ellentétek kiegyenlitésére inditott, hanem részint kalandokra, részint mind ridegebb elzárkózásra. A német vámtarifa-javaslat ennek az irányzatnak egyik kimagasló megnyilvánulása. E gazdasági világramlatokba kell — ugy, ahogy tudunk — belemeleszkednünk. Ezekre való tekintettel is teljesen egyetértek a kormánynyal az Ausztriához való közgazdasági viszony fellogásában. Egyekké valtunk e tekintetben, mihelyt e viszony közjogi oldala korrekt megállapitást nyert és mihelyt ebből — de egyéb jelenségekből is — láttam, hogy a kormány politikájában a közgazdasági önállósághoz való jogunk nem üres forma, hanem élő valóság. Ilyen háttérrel én is mindenkor a vámterületi közösség keretében kerestem a megoldást és ma erősebben ragaszkodom e hitvallásomhoz, mint előbb: nem csupán mezőgazdasági terményeink piacának biztositása szempontjából, hanem azért is, mert az emlitett gazdasági világaramlatokkal szemben egy nagy gazdasági terü et sokkal inkább bir az önálló tényező erejével, mely nem kénytelen az azok által szabott törvényekhez passzive alkalmazkodni, hanem azokra módositó hatást gyakorolhat, esetleg ellenök sikeresebben védekezhetik; ugy hogy — bár paradoxálisnak látszik — szinte azt mondanám: a mai körülmények közt gazdasági tekintetben tényleg függetlenebbek lehetünk az Ausztriával való vámegyesülésben, mint a formai függetlenség elszigeteltségében. De ha ilyen okokból ragaszkodom a vámközösséghez, ugy ez természetszerüleg ezen okok valódi fennállásának feltételéhez van kötve, ahhoz, hogy a közösen megalkotott nagy gazdasági terület a maga erejét tényleg a mi érdekünkben is érvényesitse, hogy olyan kereskedelmi politikában tudjunk Ausztriával megállapodni, mely nemzeti termelésünk minden ágát egyenletes oltalomban és támogatásban részesitendi. *Ha e feltétel nem teljesül, akkor a közös vámterület fenntartásának nincs többé létoka*, akkor az csakugyan nem egyéb, mint nyüg; akkor jobb gazdasági érdekeink érvényesitését egyedül saját erőnkre támaszkodva megkisérteni, mintsem ezen érvényesitésről eleve lemondani. Megelégedésemre szolgál konstatálhatni, hogy nincs kormánypárti hang, amely e tárgyról más értelemben, vagy kevesebb határozottsággal nyilatkozott volna, és én *szivesen foglalok helyt az olyan párt soraiban*, mely — ha mint többség kerül ki a választásokból — az *ország érdekeinek erélyes megvédésére el van szánva*. Reménylem, hogy egyfelől e hangulat felismerése, mely távol van a legcsekélyebb agresszivitástól és kész annak a méltányosságnak gyakorlására, amelyet magának követel, másfelől a közös — sőt Ausztriára nézve talán még nagyobb veszélyek felismerése a Lajthán tul véget fog vetni a hamis jelszavak uralmának és az azok által sugalit kicsinyes, szükkeblü fellogásoknak.

(A hármasszövetség.)

Midőn közgazdasági politikánknak e külső vonatkozásairól szólok, lehetetlen meg nem emlékeznem arról a hatásról, amelyet az idegen államoknak gazdasági politikája Európa politikai helyzetének alakulására gyakorolhat és pedig első sorban a velünk szövetséges hatalmaké a hármasszövetségre. Teszem ezt, mint a szövetség régi és rendületlen hive, mint annak a nemzetnek tagja mely a hármasszövetséghez a monárkiában a leghatározottabban, a legállandóbban ragaszkodik. Éppen ezért nem szabad elhallgatnom hogy a velünk szövetséges államokban, különösen pedig Németországban mutatkozó közgazdasági irányzatok e szövetség alapjait alámosni alkalmasak. Mi politikusok, ragaszkodhatunk hozzá quand-même, de a népekkel — különösen pedig a szövetséghez leghivebb és az érintett gazdasági irányzatok által leginkább megtámadott magyar néppel — nehéz lesz megértetni olyan szövetségek értékét, amelyek mellett éppen a szövetségesek tesznek gazdasági érdekeiben legtöbb kárt. Ezt a veszélyt amely a hármas-szövetség népies talaját lazitja, talán nem kellene figyelmen kivül hagyni ott, ahol a népies talaj fontosságát a legilletékesebb helyről oly nyomatékosan hangsulyozták. És e veszély annál közvetlenebb, minél kevésbé fordulnak elő hasonló gazdasági érdeksurlódások a másik európai nagy csoportosulásnak, a francia-orosz szövetségnek tagjai közt. Nem attól tartok, hogy az előállható gazdasági érdek-összeütközések a hármasszövetséget ez idő szerint veszélyeztessék, hanem igenis attól, hogy a szövetségi viszony bensőségét és a népek tudatában lakó erejét meglazitsák, relativ vonzó erejét a kisebb népcsoportokra gyengitsék és ezzel az egyensuly-viszonyokat annak hátrányára módositsák. Annyi mindenesetre áll, hogy a gazdasági politika a hármasszövetségnek Achilles-sarka: jobb ezt tudni és bevallani, mint takargatni és ignorálni.

A mi népünk hordképessége e tekintetben már eddig is kemény próbára volt téve és elbizakodott hit volna az, amely abból, hogy ennyi teherpróbát kiállt, azt következtetné, hogy még többet is elbir. Panaszai nem csupán a kereskedelmi politika bevallott irányzatai ellen irányultak, hanem a szerződéseknek — különösen pedig az állategészségügyi egyezményeknek magyarázata és keresztülvitele ellen is; az e részben történtek helyességéről a politikusokat talán igen, — de a nagyközönséget nem sikerült meggyőzni. Ezt a mérgező anyagot is ki kellene küszöbölni az összes de első sorban a szövetségi viszonyban álló hatalmak közgazdasági érintkezéseiből. Azért abban az esetben, amelyet minden kedvezőtlen jelenség ellenére reménylek, hogy sikerül a szövetséges hatalmakkal — és más államokkal is, kereskedelmi és más közgazdasági szerződéseket és egyezményeket megkötnünk, fel kellene ezekbe venni a választott birósági klauzulát. Az ilyen egyezmények magyarázatában felmerülő nézeteltéréseknek pártatlan birói eldöntése birna egyedül az érdekletteknél megnyugvást előidézni az iránt, hogy a kérdéses egyezmény valóban teljes loialitással hajtatik végre. Ha valahol, ugy itt vannak meg az 1899. évi hágai konvenció alkalmazásának összes feltételei: annyira természetszerü ezen kérdéseknek a már megalkotott nemzetközi birói fórumhoz való utalása, hogy teljes jóhiszemüség mellett ily kivánság visszautasitása alig képzelhető. Ajánlom e gondolatot kormányunk figyelmébe.

(Az agrár-programm.)

E kitérés után ujból fölveszem beszédem fonalát és áttérek már most a kormány gazdasági belpolitikájának jellemzésére, melyben régi óhajtásaimnak megfelelő fokozott tevékenységet látok ugy a nemzeti termelés különböző ágainak felkarolásában, mint az azokon rágódó némely visszaélés megfékezésében és egyáltalán a szociálpolitikai akcióban. Tényleg érvényesül a két irányzat az a párhuzamosság, amelynek mindenkor barátja voltam. Hogy ez az akció leginkább a földmivelési termelésel kapcsolatos kérdésekben nyilvánul, bár az iparés kereskedelem érdekeit érintő számos intézkedés is történt, az nemcsak abban fel is magyarázatát, hogy lakosságunk tu nyomó többsége ezzel foglalkozik, de abban is, hogy — akármennyire paradoxálisnak látszassék — ez az ag részesült eddig az állam részéről a legkevesebb figyelemben, a vámpolitikában ennek érdekei estek legtöbbször ugynevezett magasabb politikai érdekeknek áldozatul, ez viselte leginkább — különösen annak közép- és kisbirtokos osztálya — állami szervezetünk rohamos átalakulásának terheit és ennek volt a dolog természete szerint legnehezebb, a változott viszonyok igényeihez való alkalmazkodás. Az ugynevezett agrár-mozgalom ezen viszonyoknak természetes következménye és társadalmi megnyilvánulása. Ez annyira áll, hogy egy olyan elfogulatlan, felkiismeretes és mindenféle osztály politikától velem együtt álló álló államférfiu is, mint Horánszky Nándor barátom, nagyérdekü programmje tegetéseinek oroszlánrészét a kisbirtok eladósodottságának és a mezőgazgasággal foglalkozó nép birtokszerzési viszonyainak szentelte. Nem szándékozom ez alkalommal sem e nevezetes beszéd, sem pedig agrár-programmrészleteivel foglalkozni, sem azokra nézve állást foglalni. Csak annyit kivánok mondani, hogy teljes rokonszenvemet birja Horánszky Nándor t. barátomnak az a tétele mely szerint az önálló gazdasági existenciák fejlődésére szélesebb alapot kell teremteni és grót Károlyi Sándor t. barátom felszólalásainak az az általános iránya, amely a mezőgazdasági érdekek intenzivebb felkarolása mellett az egész vonalon hangsulyozza a gazdasági tisztességet és a kis ember oltalmát és amely ezt a programmpontot már tette is átváltotta abban a nagyszabásu szövetkezeti akcióban, mely ezer meg ezer szegénysorsu családot mentett meg a pusztulástól és amelynek kezdeményezése gróf Károlyi Sándor el nem évülő érdeme. Hasonló melegséggel érzek az ipar és kereskedelem érdekei iránt is, a minthogy egyáltalán mint politikus soha sem voltam és sohasem leszek egy osztály embere, hanem mindenkor az egész nemzeté. Nem mint gazda, hanem mint magyar ember követelem a mezőgazdasági érdekeknek — különösen a kis- és középbirtok, meg a gazdasági cseléd- és munkásnép érdekeinek felkarolását, mert nemzetünk gazdasági, társadalmi és politikai erejének oroszlánrésze ma ebben a foglalkozási ágban van letéve, melynek sorvadása tehát sorvasztó hatással van a többi gazdasági tényezőkre is; volnék ügyvéd, iparos vagy hirlapiró, csak éppen igy szólhatnék: mint magyar ember kivánom az ipar erélyes fejlesztését, mert nemzeti jövőnk anyagi alapjainak biztositása — sőt magának az exportra termelés stádiumából mindinkább kilépő mezőgazdaságnak jövője is — gazdasági egyoldalusságunk fokozatos megszüntetéséhez van kötve; mint magyar ember kivánom a magyar kereskedelem megerősödését, mert a nemzeti termelés minden ágának virágzása az általa termelt javak friss és akadálytalan forgalomba hozatalától is függ és attól, hogy e fontos feladat ne legyen külföldi erőknek kiszolgáltatva — ami függésbe hozza egész közgazdaságunkat, tehát a nemzetet is, — hanem hazai kezekben pontosuljön össze; mint magyar ember kivánom végül e gazdasági ágak mindegyikének a lehetőség határáig való megtisztitását a bennök termő vagy hozzájok tapadt visszaélésektől, a munkaadó és a munkás közti viszonyban mutatkozó fertőző anyagoktól. De nem látok tehát semmikivetni valót abban és sem az osztályharc veszélyét, sem a reakció ördögét nem látom szükségesnek a falra festeni, ha egyes gazdasági osztályok a maguk külön követelményeit formulázzák, azok támogatására felhivnak különösen, ha e mellett — amint azt az agrármozgalom élén álló t. barátaim teszik — az érdekek kiegyenlitésének gondolatát nemcsak, de azt a politikai vezetést is felfogadják, amely e kiegyenlitésre hivatva van. Akkor állott volna elő az osztályharc veszélye, mert akkor következhetett volna be annak első stádiuma, gazdasági pártok keletkezése, ha a miniszterelnök ur, azt a közvetitő szerepet, amelyre őt állása kötelezi és mély államférfiui belátása képesiti, magától ellökvén, az exkommunikációk terére lépett volna, melyet ha ma az agráriusokkal, ugy holnap a barbár müszóval ugynevezett merkantilistákkal szemben kellett volna kimondania. A miniszter ur bölcsen cselekszik, mint államférfi, midőn a különböző gazdasági irányzatokat erre a térre nem szoritja, hanem egy és ugyanazon politikai pártkötelékben megtartani igyekszik azon egy feltétel mellett, hogy a kiegyenlitő gondolatot elfogadják, amelyet az ő programmja és vezetése tartalmaz és amely a jogegyenlőség elve mellett, a liberális alaptétel a közgazdasági politikában; mint pártvezér pedig önérzetesen és pártja önérzetét felemelő módon jár el, midőn nem ijed meg minden hangosabb szótól, nem félti a pártegységet az egyéni véleménytől minden határozottabb kifejezésétől, nem keresi annak fenntartását a néma pártfegyelem külső eszközeiben, hanem tág tért enged az egyéni meggyőződések szabad megnyilvánulásának, mert bizik és bizhat nagy közös célok tömöritő erejében és annak a vezetésnek fölényében, amely a pártnak ilyen célokat tud kitüzni. Amily teljesen egyetértek közgazdasági programmjával, amily őszintén akarom az összes gazdasági ágak harmonikus fejlesztésére irányuló politikáját támogatni, épp oly megnyugvással látom a pártvezetésében tanusitott nyugodt és szabadelvü eljárását.

(Reformok.)

Az a szellem, amely a megkezdett parlamenti reformban, a parlament és párt vezetésében, a kormányzatban és a mostani kormány részleges belügyi alkotásaiban megnyilvánult, biztositékot nyujt nekem a küszöbön álló belügyi reformok helyes irányára nézve is. A szabadelvüség, — amelynek veszélyeztetéséről ujságolnak irányzatos *dajkamesék* — friss erőt meritett ősi forrásából, a szabadság fogalmából, mely nemesebb és tökéletesebb értelmében a szabadság élvezetének mindenkire nézve lehetővé tételét, tehát a gyengék támogatását is magában foglalja. E szabadelvüség diadalmas kifejtésére friss erőket hoztunk a szabadelvüpártnak én és régi barátaim akik egész politikai pályánkon át minden szabadságnak szószólói voltunk és hosszu időn át az ellenzéki helyzet lélektani hatása alatt állottunk. Ez a tény nem maradhat befolyás nélkül a küszöbön álló reformoknak, különösen a közigazgatási reformnak olyan szellemben való keresztülvitelére, mely a szabadsági igényeket a kormányzatiakkal egyensulyba és harmóniába hozza.

Az időközben felmerült konkrét kérdések közt csak a tisztviselők mozgalma az, amelyről röviden megemlékezni kivánok; a legnagyobb rokonszenvvel karolom föl nemzeti életünk e fontos tényezőjének jogos követeléseit és kijelentem, hogy ugy e mozgalom jogosultságára, mint az abban megnyilvánult igények kielégitésére nézve szórói-szóra magamévá teszem azokat, amiket Horánszky Nándor t. barátom szepsii beszámoló beszédében elmondott és hogy ezek szellemében fogok magam is e nagy fontosságu kérdéssel foglalkozni.

(A kormány mellett.)

Végig mentem közéletünknek majdnem összes organikus problémáin, nemzetünknek minden életkérdésén és nem találtam köztük egyet sem amelyben multam a kormány ellenzi állásfoglalást indokolná, de találtam sokat olyant, sőt talán valamennyiről ezt mondhatnám, amelyben e mult engem a kormány támogatására egyenesen kötelez, és nem egyet, melynek helyes megoldásához az én támogatásom talán lényegesen hozzájárulhat. Egy kérdés igenis fölmerült, amelyben régi álláspontom a kormányéval nem egye-

zett: a közösügyi kvóta fölemelésének kérdése, de erről már két év előtt beszámoltam Önöknek, beszámoltam az országnak és kifejtettem, hogy e véleménykülönbség a nagy organikus feladatokban való egyetértéssel szemben döntő sulylyal nem birhat. Meg van tehát állapitva az állandó és kötelességszerü együttmüködésnek, az egy párthoz tartozásnak kriteriuma. Ha ezt az állandó támogatást mindezek dacára a kormánytól megtagadnám, ha uj utakat keresve (mert a régiek nem vezetnek oda) ellenzéki álláshoz ragaszkodnám, ugy nem politikai hitvallásom következetességének tennék eleget, hanem régi szenvedélyek maradandóságának, nem a hazafiui kötelességérzet parancsát követném hanem az egyéni ambició sugallatát. Ezt az ambiciót az ellenzéki pártvezérség fénye bizonyára jobban elégitené ki; de az országot jobban vélem szolgálni és hübb vagyok önönmagamhoz, ha — szerényebb állásban — bár azt a kormányt támogatom, annak a politikai iránynak megszilárdulását mozditom elő, amely ha talán eltérő módszerrel is, de a dolog lényegében azokat viszi keresztül, amikre mindenkor törekedtem. Ama régi szenvedélyekkel pedig leszámoltam, az ifjabb Pittnek példájára mondván: amicitiae sempiternae inimicitiae placabiles; ha azok engesztelhetlensége velem szemben olykor még mindig megnyilvánul, inszinuációkban és egyéb tünetekben, amelyekről legkevésbé e helyen akarok szólni, ugy engem e kevéssé vonzó példák utánzásra nem inditanak, hanem csak arra, hogy a magam részéről minél tárgyilagosabban teljesitsem közkötelességeimet, minél becsületesebben feleljek meg mostani pártállásom követelményeinek. Ezt az utat választottam legjobb lelkiismeretem szerint és követni fogom mindaddig, mig köztem és a kormány pártja közt vagy a csatlakozásom okául szolgált célok tekintetében, vagy e céloknál is fontosabb ügyben komoly véleménykülönbség támad. Amely napon ez megtörténik ismét nyilt és becsületes ellenfél leszek, addig pedig hü és lojális tagja vagyok annak a pártnak, amelyhez tartozónak magamat az ország szine előtt vallom. Hogy ezzel nem mondok le a kormány ellenőrzésének alkotmányos kötelességéről és önálló politikai egyéniségem érvényesitésének jogáról, azt — ha talán nem is szükséges — ez órában mégis hangsulyozni kivánom A kormánypárti mandátum által, amelyet reám ruházni fognak, semmivel sem leszek kevésbé független politikus mint a minőnek évek óta ismernek.

Ezek alapján itéljenek, t. választó polgártársak, méltónak tartanak-e arra, hogy két évtized óta élvezett bizalmukkal ujból megajándékozzanak.

(A banket.)

A nagy lelkesedéssel fogadott programmbeszéd után délben egy órakor a Lehel-szálló tágas udvarán ezer teritékes lakomát rendeztek Apponyi választói a jelöltjük tiszteletére. A lakomán az első felköszöntőt gróf *Apponyi* Albert mondta a királyra s hangsulyozta, hogy most már megszünt az, hogy rossz tanácsadók a nemzet egy részét királyától elválasztani igyekeztek, *Koncz* Menyhért Apponyit éltette. *Szentiványi* Árpád, Apponyit és választóit köszöntötte fel, mire ismét Apponyi emelkedett szólásra és kifejtette azt, hogy mért ragaszkodik ő egyedül Jászberényhez és miért nem fogadott jelöltséget el más kerületben is, ahol kényelmesen meg lehetett volna.

Az ő multja — ugymond — összeforrott Jászberény városával. A legnehezebb időkben jászberényi választói hüen és nagy odaadással, türve és szenvedve kitartottak mellette. Most, amikor a hatalom nyomása megszünt, nem hagyhatja el jászberényi választóit, annál kevésbé, mert a mult rendszer különösen Jászberényben nem akar belenyugodni abba, hogy csak mult. Amikor a letünt rendszer kisértetei ujra és fenyegetőleg feltámadni igyekeznek, akkor ő Jászberény választóit ki nem szolgáltathatja a boszszunak és nem hagyhatja el azt a zászlót, amelyet a kezébe vett, amely az uj kormányzati politika zászlója, *Széll* Kálmán politikai lobogója. Nem hátrálhat meg tehát, nem hagyhat a maga számára még ajtót sem a menekülésre, hanem szembe száll azzal a kisérlettel, mely a letünt rendszert akarja feltámasztani. Azt akarja, hogy a mult nyugodjék bele, hogy immár csak mult s csupán a régi rendszer hazajáró lelke, amely, ha még most is küzdeni akar, szemközt találja őt. (Éljenzés.) Mint az uj szellem egyik képviselője kijelenti, hogy *Széll Kálmán szelleme nem fog meghajolni Bánffy zászlaja előtt.* (Hosszas, zajos éljenzés.) Bizik választóiban, mert akik a 96-iki ostromot kiállották, azok edzett katonák és azokra rábizhatja egész politikai existenciáját. Élteti Jászberény városát.

Mallár Széll Kálmán miniszterelnököt köszöntötte fel zajos tetszés mellett.

Szentiványi Árpád lelkes szavakkal a jászberényieket éltette.

A lakomán még többen mondtak felköszöntőket, éltetvén Apponyit és a vendégeket. Igen sok üdvözlő távirat érkezett a lakoma folyamán az ország minden részéből.

Érdekes, hogy Apponyit a választás napján *nem tiz*, hanem *ezer* választó fogja jelöltnek ajánlani. Az ajánlási iv már alá is van irva.

Plósz Sándor Baján.

Plósz Sándor igazságügyminiszter ma reggel 7 óra 20 perckor választói körébe Bajára érkezett. A fellobogózott pályaudvaron a bajai szabadelvüpárt számos tagból álló küldöttségének élén *Latinovics* János ügyvéd, a bajai szabadelvüpárt alelnöke üdvözölte a minisztert, biztositva őt a bajai választóközönség szeretetéről és ragaszkodásáról, mire a miniszter rövid szavakban köszönetet mondott, kiemelve, hogy szive vonzotta bajai választói közé. Ezután a miniszter a választók kocsijainak hosszu sorától követve a városba hajtatott, ahol *Szutrély* Lipót takarékpénztári igazgató pártelnök vendégszerető házában szállott meg.

Plósz miniszter még a délelőtt folyamán megtekintette a járásbiróság helyiségeit, amely alkalommal a járásbiróság személyzetének tisztelgését fogadta. Ugyancsak a délelőtti órákban meglátogatta a kereskedelmi kaszinót.

A déli órákban *Schmausz* Endre főispán, majd *Baja* város küldöttsége dr. *Hegedüs* Aladár polgármester vezetésével tisztelgett az igazságügyminiszternél.

Délben a Nemzeti szállóban diszebéd volt, amelyen dr. *Hesser* Gyula ügyvéd lelkes felköszöntőben ünnepelte a minisztert. Ezután Plósz Sándor emelkedett szólásra.

Nem akar — ugymond — sem beszámolót, sem programmbeszédet tartani. Az ő müködését, elveit és terveit választói már ugy is ismerik. Ha pedig nem ismernék, ugy sem számithatna arra, hogy őt egy beszéd alapján megválaszszák. A kormány álláspontja az általános politikai kérdésekben egészen tiszta és világos. Pártunk vezére minden alkalommal, midőn arra szükség volt, megadta azokban a felvilágositást, teljes őszinteséggel és sokkal ékesebb szavakkal, mint a milyenekkel a szóló rendelkezik. Nem maradhat fenn nevezetesen semmi kétség sem a kormány közjogi álláspontjára, sem pedig liberalizmusára nézve.

Voltak ugyan, akik megkisérelték a kormány szabadelvüségére nézve kétséget támasztani, de ezek ellen azt hiszi, *nem kell azt a kormányt megvédeni*, amelynek elnöke a szabadelvüség lényegét és Magyarországon való feltétlen szükségét oly klasszikusan kifejtette és amely kormánynak harmadfélévi müködése alatt *egyetlen illiberális tettet sem lehet szemére vetni*, azt a kormányt, amely megalkotta a kuriai biráskodásról szóló törvényt és határozottan állást foglalt az összeférhetetlenségről szóló törvény mellett. *A választások tisztasága és a képviselő függetlensége talán csak nem mérföldmutatói a reakciónak? Avagy talán a konciliáns modor és az ellennézetnek megbecsülése és értékének objektiv mérlegelése jellemzi a reakciót?* Hiszen akkor a türelmetlenség volna a liberalizmus jellemző sajátsága!

Ami az *igazságügyi tárca* kérdéseit illeti, mert ha programmbeszédet mondana, a fősulyt arra kellene fektetnie, ezekre nézve budgetbeszédet kellene ujból elmondania. Itt már igazán óvatosan kell az ujdonságokkal elbánni. Ennek a tárcának különben sok régi adóssága van még, azt hiszi, hogy mindenekelőtt ezeket kell beváltania, mielőtt ujabb kötelező igéreteket lehetne kibocsátani.

Harminchat esztendeje beszélnek például a nemzetnek arról, hogy mennyire fontos a szóbeliség és közvetlenség elvein alapuló polgári perrendtartás megalkotása. Ezt szóló is elismeri és igen sok érvvel tudná támogatni, de azt hiszi, fontosabb, hogy ezt a törvényt végre meg is csináljuk, mint hogy sokat beszéljünk róla. Szólhatna a polgári törvénykönyvről, a kereskedelmi törvény reviziójáról, a telekkönyvek rendezéséről, a büntető noveláról és egyebekről, kisebb-nagyobb és többé-kevésbé előkészitett terveiről; de nem folytatja tovább, mert felszólalása talán már programmbeszéd szinét ölti fel. Idejövetelének célja, hogy választói iránti hálás ragaszkodását kifejezésre juttassa és jelöléséért köszönetet mondjon. Poharát választóira és a városra emeli.

A *miniszter* délután a polgári olvasó-egyletet, az iparos-kört látogatta meg, az est folyamán pedig a helybeli kaszinót kereste fel, ahol kedélyes társalgás közben szerzett tudomást választóinak a város fejlődése érdekében kifejezett óhajairól. A miniszter a hétfő reggeli vonattal tér vissza a fővárosba.

Láng Lajos beszámolója.

Nagybányáról jelentik, hogy *Láng* Lajos, a nagybányai kerület képviselőjelöltje, ma tartotta ott beszámoló- és programmbeszédét, amelyet a választók lelkes éljenzéssel fogadtak. Tulajdonképpeni beszámolót nem mondott, csak a jövő feladatairól, különösen a szabadelvüség eszméjéről szólott.

Hite és meggyőződése szerint a szabadelvüség az egyedüli eszme, amely a nemzetiségileg és felekezetileg annyira széttagolt országot egy egységes nemzetté és erőteljes állammá összefoglalja és ennek főleg napjainkban annyira fokozódott gazdasági bajait orvosolhatja és megtámadott gazdasági szervezetét uj életre keltheti, főleg azért, mert éppen napjainkban, különösen a gazdasági életben, a legnagyobb fogalomzavar mutatkozik a szabadelvüség lényege és tartalma körül és éppen napjainkban nem egyszer halljuk, hogy a szabadelvüség különösen a gazdasági életben egy meghaladott álláspont, melyet egy uj eszmének kell pótolnia. Ha azonban kérdjük, mi az az uj eszme, vagy egyáltalán nem kapunk semmi tájékoztatást, vagy ha igen, akkor rendesen oly homályos és határozatlan magyarázatokat kapunk, melyek noha a legkülönbözőbb szinekben mutatkoznak, mint valami hazajáró lelkek, a megdöbbenésig emlékeztetnek oly régi elavult fogalmakra, melyeket valamikor egészen más néven neveztünk és amelyek éppen a szabadelvü eszmék diadala folytán vesztették el egykori tekintélyüket és uralmukat. (Igaz! Ugy van!) Az félreismeri, ugymond, a szabadelvüség lényegét és természetét, aki a kis ember védelmét, a gyöngébbnek támogatását vele ellentétbe akarja hozni. A szabad versenynek alapgondolata azon korlátok ledöntése, amelyek az erők kifejtését megakadályozzák, az egyenlőség fokozatos megközelitését lehetetlenné teszik. A szabadelvüséget olybá föltüntetni, mintha annak nem volna szive az alsóbb és szegényebb osztályok szenvedése iránt, mintha annak logikai következése nem lehetne más, mint a gyöngék kizsákmányolása az erősek által, ellenkezik azzal a históriai igazsággal, hogy a szabadelvüség éppen az alsóbb osztályok iránti szeretetéből és rokonszenvéből vette soha meg nem hamisitható nemes eredetét. (Igaz!)

A gyengébbek védelme nem ellenkezik a szabadelvüség fogalmával, hanem egyenesen abból származik. Az államnak, a mai demokratikus államnak, melyet nem egyes kiváltságos osztályok alkotnak, hanem a nemzet egész egyeteme, ennek a modern szabadelvü államnak lényegéből foly, hogy a gyengébbet oltalma alá vegye. A magyar nemzeti államra e téren nagy feladatok várnak. Kevésbé vagyonos osztályaink, a kisiparos és kisgazda körében ijesztően terjed az elszegényedés. Ezen okvetlenül segiteni kell, amint a szövetkezetek és telepitések, a szakoktatás és szakismeretek terjesztése által tényleg segiteni is igyekszünk. S ha ez nem történt eddig elég nagy mértékben, ezért nem a szabadelvüséget lehet vádolni, hanem azokat a szomoru alkotmányos viszonyokat, melyek folytán a nemzet csak pár évtized óta nyerte vissza önrendelkezési erejét és mindenekelőtt az állam szervezetéről kellett gondoskodnia. (Igaz!) Az első nagy beruházások, melyekkel az uj magyar állam mohó sietséggel igyekezett százados mulasztásokat pótolni és amelyek nélkül ma bizony nem állnánk ott, ahol vagyunk, ezek az első nagy beruházások csakhamar megingatták az állami pénzügyek nélkülözhetetlen egyensulyát. A következő évtizedek a fiskális-rend helyreállitására szolgálnak. Most itt van az ideje, hogy az állam munkásságát tulterjessé tegyük. Ugy teszünk, mint az a családapa, ki először is házát épiti fel, erre forditja keresete legnagyobb részét és azalatt türni kénytelen, hogy családja, gyermekei rosszul táplálkozzanak és ruházkodjanak. De a ház most fel van épitve, bátran dacolhat vészszel és viharral, most a családapa minden keresetét arra forditbatja, hogy gyermekeit jobb létre nevelhesse. (Zajos éljenzés.)

A szabadelvüség ellenében ujabb időben egy eszmeáramlattal találkozunk, melyet az agrárizmus neve alatt ismerük. Azt mondják, hogy a nemzet tulnyomó többsége földmiveléssel foglalkozik és a miből szerintük természetszerüleg az következik, hogy a mezőgazdaság érdekei megelőznek minden mást. Már itt egy kis elhamarkodás csuszott be az okoskodásba. Sehol és soha semmi nép nem emelkedhetett a gazdagság és ezzel a müveltség és hatalom magasabb fokára, mely tisztán földmives maradt. (Helyeslés.) Az ipar és kereskedelem fejlődése nemzeti haladásunk és erősbödésünk egyik legelengedhetetlenebb föltétele. (Kitörő éljenzés.) A kereskedelmet a maga egészében elitélni, háttérbe szoritani és megbénitani, a mozgó tőke ellen hadjáratot inditani és elriasztani, a legszerencsétlenebb elfogultság, melynek éppen a mezőgazdaság adná meg legjobban az árát, mert piac és hitel nélkül a földmivelés sem fejlődhetik. (Igaz!) Rokonszenvvel kisérhetjük az agráriusok azon törekvését, hogy szövetkezetek által a hitel és okszerü gazdálkodás áldásait a legszegényebb országokban is terjeszteni igyekszenek, hogy a kisföldmives sorsa iránt az ország érdeklődését felébreszteni igyekeznek. Itt az ideje, hogy minél behatóbban ismerjük, miként él és küzd a föld népe. De ha azt látjuk, hogy tárgyilagos és mindenre kiterjedő komoly vizsgálat helyett a mezőgazdasági bajok orvoslását a hitel és forgalom korlátozásától várják, holott azok fejlesztésének a termelő mezőgazda veszi legtöbb hasznát; ha látjuk, hogy elkeseredéssel támadják a kereskedőt és egyedül őt akarják felelőssé tenni a kedvezőtlen árakért; ha látjuk, hogy egyenes ellenszenvet tanusitanak azon iparok iránt, melyek a legtöbb nyersterméket dolgozzék fel és ezzel annak értékét nevelik: akkor csak sajnálkoznunk lehet azon szomoru tévelygés felett, mely a nemzet erőit ily áldatlan küzdelembe viszi, melyben senki nem győzhet, hanem mindenki csak veszithet. (Helyeslés.) Semmi kétsége az iránt, hogy a közszellem tisztitó tüzében az agrárizmus is oly változáson fog keresztülmenni, mely a mezőgazdaság iránti jogos érdeklődést a nemzeti gazdagság minden egyébb tényezőjével is összhangba fogja hozni. (Helyeslés.) A különböző gazdasági érdekek összhangzatos ápolása parancsoló kötelességképp fog elénk lépni a legközelebb megnyiló országgyülés egyik legelső teendőjénél, a vám- és kereskedelmi politika megállapitásánál. És ez a feladat nem lesz könnyü. A közös vámterület hasznos voltának egyik legfontosabb alapföltétele, hogy necsak mi tudjuk megbecsülni azt a piacot, melyet Ausztria a mi nyerstermelésünknek nyujt, hanem hogy Ausztria is átérezze azt a hasonlithatatlan nagy előnyt, melyet a magyar piac az osztrák iparcikkeknek szolgáltat. Magyarország eddig sem kereste és a jövőben sem keresi az alkalmat a törésre, de azt meg kell érteniök Ausztriában, hogy a midőn ők a gazdasági különszakadás eszméjével kacérkodnak, akkor veszedelmesen játszanak a tüzzel. A vámterület fölbomlása nagy áldozatokat róhat mezőgazdaságunkra. Meglehet, hogy nyerstermelésünk fölöslegét nem tudjuk, különösen hamarjában, ugy értékesiteni, mint eddig, de ha mezőgazdaságunk átmenetileg kevesebbet is jövedelmezne, a föld, még ha értékében megcsökkennék is, ezentul is megtermi a maga gyümölcseit (Igaz! Ugy van!) és nem veszti el termő erejét. Ámde, ha az osztrák ipar elveszti a maga biztos magyar piacát, a legbiztosabb vevőjüktől megfosztott gyárak alapjukban meginognak és ha a gyár üzeme egyszer megakad, ha a gépek kereke egyszer megáll a kazánok tüze kialszik és az egykor éjjel-nappal zakatoló mühelyekbe dermesztő csend költözik be, akkor alig lehet többé remény arra, hogy az az ipartelep ujból életre keljen. (Zajos helyeslés.)

Bonyolitja a helyzetet az a szerencsétlen vámpolitika melyet Németország uj vámtarifa-javaslatával követni készül. A szomszéd nagy állam majdnem teljesen el akarja zárni piacait a mi nyerstermékeink és állataink elől.

A mai nehéz viszonyok közt gazdaságunk különböző ágait nem szabad egymással ellentétbe hoznunk, hogy nem szabad egyiket a másik rovására előnyben részesitenünk. Hanem azon kell lennünk, hogy mindegyiket fejleszszük és tápláljuk, mert egyedül igy biztosithatjuk a nemzet nagy és egyetemes érdekeit. (Ugy van! Ugy van!) Az összhangzatos fejlesztés e nagy munkáját csak a szabadelvü eszmék őszinte és odaadó szolgálatában valósithatjuk meg.

A belvárosi polgári kör tegnap tartotta meg szokásos heti összejövetelét. Tekintettel a megindult választási mozgalmakra és a pártkörben uralkodó lelkes hangulatra, a párthivek a szokottnál sokkal nagyobb számban jelentek meg. Szünni nem akaró tapssal és éljenzéssel fogadták báró *Podmaniczky* Frigyest. a kerület képviselőjelöltjét és dr. *Kautz* Gyulát, a szabadelvüségnek ezen kitünő nesztorát. A diszvacsorán lelkes tósztok hangzottak el. *Heinrich* Alajos inditványára üdvözlő sürgönyt küldtek *Láng* Lajosnak, a belvárosi szabadelvüpárt elnökének Nagybányára.

Beöthy Ákos Kassán.

Kassán Beöthy Ákos ma délelőtt 11 órakor a Salkház-szálló zsufolt termében tartotta programmbeszédét. Jelen voltak *Münster* Tivadar polgármester, gróf *Forgách* István, gróf *Csáky* Adolf. *Rellay* Róbert. *a szabadelvüpárt elnöke*, az állami tisztviselők és óriási számu választóközönség. *Stecker* Károly, *a függetlenségi párt elnöke*, a népgyülést megnyitván elismerését fejezte ki, hogy *az uj korszak nem nyomja el a függetlenségi jelölteket* és fölkérte *Beöthy*t programmbeszédje elmondására. *Beöthy* Ákos beszédét sürü éljenzéssel fogadták.

Beöthy azzal kezdte, hogy nem utasithatja vissza a választóknak lélekemelően nyilvánult bizalmát noha nem volt szándéka mandátumot vállalni, egyrészt előrehaladt kora másrészt pártonkivüli állása miatt. Ennek pedig a az oka, hogy a nemzeti párt, amelyhez tartozott, beolvadt a kormánypártba s igy ő egyedül maradt utolsó Mohikánnak. Deák-párti volt és tulajdonképpen ma is annak tartja magát. Deákpártiságának két oka volt: az egyik, a személyi ok az, hogy Deák Ferenc neki pártfogója, második atyja volt, a politikai pedig az, hogy nagyban és egészben magáénak vallotta Deák Ferenc programmját. Deák Ferenc politikájának a maga egészében és összeségében megvoltak a maga előfeltételei, ugy az uralkodóházat, mint Ausztriát és hazánkat illetőleg. Az uralkodóházat illetőleg a teljes szakitás a hagyományos politikával. Ausztriát illetőleg pedig abból a feltevéstől indult ki a kiegyezés, hogyha nekünk nem az osztrák beamterekkel és minisztereikkel lesz dolgunk. hanem szabad nemzet szabad nemzettel Magyarországot illetőleg pedig az volt a feltevés, hogy a magyar államférfiak feladatuk magaslatán fognak állani s azt az óriási hatalmat, melyet a demokrácia és képviseleti rendszer kezökbe ad, arra fogják használni hogy igazait megoltalmazzák, érdekeit előmozditsák. Ezekből a feltevésekből egyik sem vált be. És mostanság a kiegyezés negyedik évtizedében oda jutottunk, hogy Deák Ferenc müve és alkotása visszafejlődött, elfajult meghamisittatott. A szabadságnak érvényesülése helyett uralkodik a céhbeli és vicinális szabadelvüség, mely azt teszi, hogy a kormánynak és pártjának minden szabad a nemzetnek és polgárainak — semmi.

A jogállam helyett rendőrállam, a képviseleti rendszer helyett pártmonopólium és diktatura és Ausztriával szemben a paritás helyett tartományi és gyarmati szinvonalra vagyunk lesülyesztve.

Miképpen történhetett ez?

Ez tulajdonképpen az 1875-iki fuziunak eredménye, amely következményeiben egyike lett a legvégzetesebb eseményeknek, melyet hazánk története felmutat. Ő már akkor képviselő volt és örül, hogy a fuzióban részt nem vett. Ez a fuzió egy hatalmi szindikátus és konzorcium alakitása volt Tisza Kálmán és a Deák párti kolomposok között, melynek folytán az országot egy nagy regálebérlet és monopólium tárgyává tették. A fuziónak jogcime az volt: az ország zilált pénzügyeinek rendezése. És e helyett bekövetkezett a teljes pénzügyi anarkhia amely kifejezésre jutott egy állandó évi 40 milliós deficitben. Igaz hogy a deficit később megszünt. De nem okszerü gazdalkodas, józan takarékosság, vagy egy nagyszabásu egészséges közgazdasági politika folytán történt, hanem igenis a fiskalitasnak olyan tultengése által, amely ritkitja párját a pénzügyek történetében. Ezután jött a hagyományos osztrák politika feléledése az egész vonalon. Ott van Bosznia okkupációja, ami semmi más nem volt mint hogy az uralkodóház kárpótlást kapjon Lombardia és Velenczéért és mely hozzá oly kontár módon van megcsinálva, hogy annak sem közjogi sem nemzetközi helyzete máig sincsen tisztában, de azért évenkint fizetjük rá a sok milliót, az ott állomásozó hadtest költségeinek képében. Azután jött a militarizmus molochja. Végül a gazdasági és pénzügyi meghódolás Ausztria előtt.

Természetes dolog, hogy ennek a fuzionális politikának nem lehetett szép szerével megnyuzni Magyarország közvéleményét Miképpen jött létre mégis a folytonos óriási többség? Kétségtelenül van része benne ama szemfényvesztésnek, sőt szédelgésnek amelyet a szabadelvüség firmájával üztek, s amelynek a magyar közvélemény egy darabig egyszerüen felült. De járultak hozzá sulyosabb materiális indokok. Egyrészt a kormányzati presszió, másrészt a korrupció.

A minisztertől a választóig, a választótól a miniszterig, a magyar társadalmi hierarchia egész lépcsőzetén egyik láncszem a másikba fogódzik és igy létrejön a korrupció egy hatalmas szervezete, mely mintegy óriási boa konstriktor körülfogja a nemzet egész testét és szervezetét minden nemesebb érzést megfojtással fenyegetve. Szól azután Bánffy Dezső politikájáról és az obstrukcióról. Azok az emberek, akik ezt az obstrukciót csinálták, derekas munkát végeztek. a haza hálájára érdemesek. De Bánffy meneszttetett létrejött a pártközi megállapodás, Széll Kálmán miniszterelnök lett s a nemzeti párt beleolvadt a kormánypártba. Ő oda őket nem követhette, de ha igazságos akar lenni. őket el nem itélheti. Az ő helyzetük nehéz, majdnem tarthatatlanná vált. Az ország cserben hagyta őket, minden párt rájuk utazott, ugy hogy igazán két malomkő között valának. Azután jöttek az oktatások. hogy kár annyi tehetséges embernek tétlenül vesztegelni, azon kell igyekezni, hogy elveinknek a kormánypártban szerezzünk érvényt!

Azóta majdnem három év folyt le és mi történt? Se Horánszky, se Apponyi nem miniszterek. *Ami Horánszkyt illeti, ugyan ugy látszik, hogy minden valószinüség szerint mégis miniszter lesz, mert Szepsiben egy egész miniszteriális beszédet tartott, amennyiben az ország igazairól, a politikai morálról melyekről az előbbi időben oly szépen és okosan beszélt egy árva szót nem szólt.* De ami *Apponyi*t illeti, nemcsak hogy nem lett miniszter, hanem *minden valószinüség szerint Jászberényben meg is bukik.* Az elvek érvényesülésére nézve pedig ugy állunk, hogy például a kvóta kérdésében nem az történt, hogy a volt nemzeti pártiak kapacitálták a kormányt álláspontjukra, mely különben Széll Kálmánnak s az egész kvóta bizottságnak volt az álláspontja, hanem éppen megforditva. Azt hiszi tehát joggal mondhatja, hogy *nincs rendszerváltozás.* Mert, ha meg is történt az, hogy az ellenzék rendszeres üldözése megszünt és a kormányzati presszió sem müködik, de az az egyensulyt ellenzék és kormány közt nem állitotta helyre, mert ott van a stréberség és byzantinizmus, mely a választások ötletéből Széll Kálmánnal szemben igazán émelyitőleg müködik Nincs rendszerváltozás, mert ha el is ösmeri *Széll* Kálmánnak helyes *intencióit*, de ezek a legjobb esetben személyes biztositékot képeznek holott intézményes biztositékokra van szükség. Hiszen még az sem történt meg, hogy az előbbi kormányelnökök rendszere dezavuáltatott volna és ha proklamálták a törvény, jog és igazságot, annak végrehajtása Bánffy Dezső miniszterei, többsége és főispánjainak kezében van. Ugy véli tehát, igaza volt midőn e *fuziónális mismásba* bele nem ment. De ezek után méltán lehet kérdezni, mi tehát az álláspontja?

Erre ugy felel, hogy álláspontja a *Deák Ferenc álláspontja*; törekvése nem lehet más mint Deák politikáját igazaiba visszahelyezni. Deák Ferenc proklamálta a jogfolytonosságot, ezt ő oly igaz és szent elvnek tekintette, hogy kész volt érette a dolgokat a koronával törésre vinni. Deák Ferenc maga azt a viszonyt, mely köztünk és Ausztria közt létezik *personal unionak* nevezte, *a fejlődes iránya tehát nem lehet más, mint a szoros, tiszta personalunio.* A közelebbi teendő a paritás követelményeinek levonása, Magyarország politikai és gazdasági emancipációja. 67 után általános elterjedésnek örvendett az a felfogás, hogy a korona nem egyezik bele az önálló vámterületbe. Igy aztán a nemzet kötött marsrutával dolgozott, legerősebb fegyverétől, az önálló vámterülettől meg lett fosztva s az osztrákok ránk diktálták feltételeiket Ezzel szemben tehát az orvoslás a szabadkéz-politikájának helyreállitása, *az önálló vámterület* fegyverével való élni tudás. Ha az osztrákok készek velünk becsületesen szerződni akkor nincs ok, hogy velük éppen ugy ne szerződjünk, mint akár Franciaország- Németország- vagy Angliával. Ha azonban a mostani állapotot nem akarják reformálni, akkor nincs más, mint az önálló vámterület álláspontjára helyezkedni nemcsak jogilag, mint most, de tényleg. De ha ezek szerint — ugymond — kész vagyok az önálló vámterületet elfogadni s vállalom magam előtt a personál-uniót, mi tehát az oka annak, hogy a 48-as és függetlenségi párthoz nem csatlakozom Ennek két oka van Jogi és politikai. A jogi indok az, hogy ez a párt nem fogadja el a 67-es, a törvényes alapot, ami az én jogi fogalmaimnak nem felel meg A politikai az, hogy azt az eredményt, ami csak egy hosszu és fokozatos fejlődésnek lehet következménye, rögtönözve akarja keresztülvinni, anélkül, hogy a keresztülvitel módozatait vagy a jövőt illetőleg egy képet vagy programmot tudna adni. Az egész egyszerüen ugrás a sötétbe. Az én álláspontom a parlamentáris ellenzék álláspontja melynek jótéteményeit Angliából tanultam ismerni. Ez igenis mindig elfogadja a törvényes alapot, kezében tartja a haladás zászlóját teljesiti az ellenőrzést az erők egyensulyát, a vérkeringés felfrissitését. Minálunk a parlamentáris rendszer szerencsétlen csillagjel alatt született. Ez legnagyobbrészt Tisza Kálmánt terheli. Ő kezdte meg a közjogi alapelleni negációt. Mikor 1875-ben megtörtént a fuzió, mi többen Sennyey, Apponyi meg akartuk csinálni a parlamentáris ellenzéket. Huszonöt esztendeig dolgoztunk rajta, az eredmény ismeretes. En pedig azt hiszem, az eszme egészséges volt, amit bizonyit azon körülmény, hogy azt az ürt melyet a nemzeti párt eltünése okozott, senkisem volt képes betölteni, legkevésbé a függetlenségi párt, melynek örökös torzsa kodása és viszálykodása, hozzá teljes impotenciája bizonyitja helyzetének tarthatatlan és egész agrár voltát Mindezeket összevetve én azt hiszem, hogy a *közel jövőnek az képezi a feladatát: egy ily parlamentáris ellenzéket konstruálni.*

A beszéd után *Stecker* köszönetet mondott Beöthynek és aztán a közönségnek, amiért oly nagy számban megjelent.

Az *egri szabadelvüpárt* szerdán 50 tagu küldöttséget meneszt Budapestre, hogy *Lukács* László pénzügyminiszternek a jelöltséget fölajánlja.

Sopron: *Fabinyi* Teofil, Sopron város szabadelvüpártjának képviselőjelöltje, ma délelőtt tartotta meg beszámoló és programmbeszédjét. Több mint 600 választó, élén gróf *Széchenyi* Emil főispánnal, lelkes ovációkkal fogadta Fabinyit, aki beszédének bevezető részében idézte Széll Kálmánnak 1898. március elsején mondott programmbeszédének főbb pontjait, majd áttért a fuzióra, amely a szabadelvüpárt tekintélyét emelte és az alkotmányos munka teljes erővel való folytatását lehetővé tette.

A nagy föladatok közül felemliti az Ausztriával kötendő kereskedelmi- és vámszerződést, ami ha érdekeink teljes kielégitésével és az alkotmányos Ausztria közremüködésével meg nem történhetik, akkor *azt önálló rendelkezési jogunk alapján* fogjuk szabályozni. A kereskedelmi szerződéseknek biztositaniok kell nyersterményeink és állataink kivitelét nemkülönben az *olasz borzáradék méltányos szabályozását.* Földmivelő ország vagyunk és igy a földmivelő osztály igényeit folyton szem előtt kell tartanunk, de azért kereskedelmünk és iparunk érdekeinek sem szabad háttérbe szorulniok. A földmivelő osztálynak is eminens érdeke a virágzó kereskedelem és ipar, amely emeli a közfogyasztást és javitja a nyerstermények árát. Nagyon helytelen irány az, mely a három termelő osztály érdekeit egymással szembeállitja. Az igazságszolgáltatás és közigazgatás terén sok kérdés megoldása vár a jövő országgyülésre. A tisztviselői kar függetlenitése, az anyagi gondoktól való fölszabaditása el nem odázható föladat. Megoldásának legnagyobb és talán egyedüli akadálya azonban az államháztartás egyensulyának kérdése. De ez nem legyőzhető akadály. Igéri hogy a tisztviselők helyzete érdekében minden tőle telhetőt el fog követni.

Végül kiemelte *Széll* Kálmán kormányának érdemeit és lelkes szavakban buzditotta hiveit a liberális lobogó alá való sorakozásra. Tizennégy éven át képviselte a várost az országgyülésen és élte alkonyán nagy kincsnek tartana, ha a választó polgárok bizalmukkal ujból megajándékoznák.

A beszédet a választók nagy éljenzéssel fogadták. a párt nevében *Kania* József dr. köszönte meg az agg államférfiunak, hogy a jelöltséget ujra elvállalta. Este társasvacsora volt Fabinyi Teofil tiszteletére.

Szabadkán Mukics Simon ma tartotta programmbeszédét. Délután tüntető körmenet volt, amelyen Kossuth levelét felolvasták. Kossuthot táviratilag üdvözölték. — *Óváry* Imre szocialista délután tartotta programmbeszédét.

*Pécs*ről táviratozzák: *Aidinger* János volt szabadelvüpárti képviselő nagyszamu választó közönség előtt elmondotta beszámolóbeszédét és megköszönte a közszerepléstől való visszavonulása alkalmából az irányában tanusitott bizalmat. A választók lelkes éljenzéssel biztositották ragaszkodásukról, mire *Krasznay* Mihály párteinök Aidingernek megköszönte, hogy a kerület jól képviselte. Utána Aidinger mint a szabadelvüpárt jelöltje, mondotta el hatásos programmbeszédét, melyben mindenben elfogadja Széll szabadelvü programmját és csakis az önálló vámterület kérdésénél ragaszkodik eddigi álláspontjához, hogy gazdasági és ipari érdekünk a vámsorompók felállitását kivánja. A függetlenségi párt eddig jelöltet nem állitott. A szocialista jelölt *Kis* Károly Budapestről ma mondotta el programmbeszédjét.

Szeniczen a szabadelvüpárt jelöltje ellenében a tót nemzetiségiek *Vezelovszky* Ferencet jelölték. Zászlaik fölirata is tót. *Zmertich* Iván visszalépése folytán a szeniczi szabadelvüpárt *Frideczky* Timóthot, a szakolczai kerület volt képviselőjét nagy lelkesedéssel egyhanguiag jelölte.

*Brassó*ban ma mondták el a szabadelvüpárti *magyar választók* népes gyülésén az általuk egyhangulag kikiáltott jelöltek, *Vajna* Gábor ügyvéd és *Réthy* Lajos tanfelügyelő programmbeszédjüket. A szabadelvü politika követését a nemzeti állam szolgálatát, a nemzetiségi kérdésben a hazafiatlan törekvések meggátlását és a testvéries együttélés szükségét hangoztatták. *Széll*nek és *Podmaniczky*nak üdvözlő sürgönyöket küldöttek.

Köszegen Szájbély Gyula, a szabadelvüpárt jelöltje ma tartotta beszámolóját és programmbeszédét. Lelkesen fogadott beszéde után a párt táviratilag üdvözölte *Széll* miniszterelnököt és báró *Podmaniczky* Frigyest. *Kincs* István néppárti jelölt holnapután tartja programmbeszédét.

Gyulafehérvárott Mohay Sándor volt képviselő, mint a szabadelvüpárt jelöltje, ma délelőtt tartotta programmbeszédét. Ellenjelöltje nincsen.

Esztergomban Frey Ferenc ma délelőtt tartotta beszámoló- és programmbeszédét, melyben magát a szabadelvüpárt és Széll Kálmán határozott hivének vallotta. A beszédet tetszéssel és helyesléssel fogadták és *Freyt* egyhangulag képviselőjelöltnek kikiáltották. *Széll* Kálmánhoz és *Podmaniczky* Frigyeshez üdvözlő táviratot intéztek. Ellenjelöltje nincs.

Rozsnyón gróf *Andrássy* Géza ma tartotta programmbeszédét, melyet nagy lelkesedéssel fogadtak. Déllben *Hodinka* ellenzéki jelölt tartotta programmbeszédét. Gróf *Andrássy* Dénes. kinek nevével *Hodinka* korteskedett, nyilt levélben tiltakozik e fogás ellen és nyiltan gróf *Andrássy* Géza mellett foglal állást. *Hodinka* atyja *Andrássy* Dénes jószágkormányzója lévén, azt hitték hogy gróf *Andrássy* Dénes *Hodinka* mellett foglalt állást.

*Bács-Madaras*on *Csizmadia* Sándor szocialista ma tartotta programmbeszédét. A kerületben *Piukovics* kuriai biró is föllépett.

A *bonyhádi kerület* szabadelvü választói ma tartották pártgyülésüket, amelyen egyhangulag ujból *Perczel* Dezső volt képviselőházi elnököt jelölték. A jelölt küldöttségileg meghivatván a nagyszámu közönség lelkes éljenzése közt elmondotta beszámoló és programmbeszédét és a jelöltséget elfogadta.

*Kulpin*ból vett értesülés alapján jelenti a Bud. Tud.: Amint értesülünk, dr. *Ivánovits* Iván a kulpini kerület két izben volt országgyülési képviselője, egészségi tekintetből a jelen alkalommal mandátumot nem vállal. Ez az elhatározás politikai körökben annál élénkebb sajnálkozást keltett, mert dr. Ivánovits Iván, aki a kulpini kerületet tiz évig képviselte, szerb nemzetisége mellett a magyar állameszmének mindig lelkes hive volt s ezt nehéz körülmények között is bebizonyitotta. Ismeretes, hogy a szerbek karlóczai nagygyülése anatémával sujtotta azokat a képviselőket, akik a polgári házasságot megszavazták, köztük *Ivánovits* Ivánt is; a többi képviselőt lassanként viszszafogadták azután, de Ivánovits, mint intrancigens szabadelvü mind e mai napig kiközösitve maradt.

A *facseti* kerületben *Harkányi* János ma tartotta meg beszámolóját. Az ezután felajánlott jelöltséget elfogadta és programmja kifejtéséhez fogott s Budinszky esperes lakásának az ablakából szólott a választóközönséghez. Ellenjelöltje Nemes Sándor aradi ügyvéd a szemben levő vendéglőben beszélni kezdett. Az erre keletkezett zavart Schönfeld főszolgabiró békésen elintézte, mire Harkányi zavartalanul folytatta beszédét tovább, melyet tetszéssel fogadtak.

Monorról irják a *Magyar Távirati Irodá*nak: Kispesten a szabadelvüpárt dr. Edelmann elnöklete alatt gyülést tartott melyen egyhangulag dr. *Hirsch* Odön budapesti ügyvédet jelölték képviselővé. Hirsch mindjárt megtartotta programmbeszédét, melyet tetszéssel fogadtak. A gyülésből *Széll* Kálmán miniszterelnököt és báró Podmaniczky Frigyest táviratilag üdvözölték.

Beszterczebányáról a Schmidt-párt a következő sorok közlésére kér fel bennünket: Besztercebánya és telepeinek választókerületében a komolyabb elem dr. *Schmidt* József volt államtitkár mellett foglal állást, akinek megválasztatása ma már biztositva van. Dr. *Tilles* Béla, ellenjelölt mellett a két helybeli pénzintézet, főleg a takarékpénztár korteskedik; ugyanezt miveli, még pedig tokozottabb mértékben néhány befolyásos család. Az erdőigazgatóság méltatlanul meghurcolt tisztviselői nyilatkozni készülnek az iránt, hogy ők tiszta meggyőződésből hivei a Schmidt-pártnak. Dr. Tilles szabadelvünek vallja magát ugyan, bár annak idején a vármegye közgyülésén a polgári házasság ellen nyilatkozott.

A *halmii* választókerület e hó 19-én tartott népgyülésén *Szentpály* Jenő eddigi képviselőjét szabadelvü programmal ujból nagy lelkesedéssel jelölte. Eddig ellenjelöltje nincs.

A *fejérmegyei vadi* kerületben e hó 19-én volt a szabadelvüpárt jelölő értekezlete, amelyen *Végh* János pártelnök ajánlatára egyhangulag ismét *Szüts* Jenőt, a kerület volt képviselőjét jelölték. Szüts Jenő, kit az értekezlet küldöttség által kéretett fel programmbeszédének elmondására, a jelöltséget elfogadván beszédében kifejtetette ugy a mult, mint a jövő politikájára vonatkozó nézeteit és az igazi liberalizmus megtestesitője, *Széll* Kálmán tántorithatatlan követőjének vallotta magát. *Szüts* Jenő vasárnap kezdi meg körutját. Az értekezlet *Széll* Kálmán miniszterelnököt és *Podmaniczky* Frigyes bárót táviratilag üdvözölte.

A *somlyó-vásárhelyi* kerületben *Mihályi* Géza a szabadelvü párti jelölt. A Kossuth-part *Héderváry* Lehelt léptette fel.

Kovászináról jelentik: A választók tekintélyes része *Vécsei* Arthurt az erdélyi ipar r. t. igazgatóját szándékozik jelölni. Tekintettel az összelérhetetlenségi törvényre *Vécsei* a jelölést alig fogja elfogadni s igy *Sándor* József egyhangu megválasztatása valószinü.

A *nyirbogdányi* kerületben *Kállay* Lipót eddigi Kossuth-párti képviselő, az egyedüli jelölt. Választási elnök Szalánczy Ferenc.

A *magyar-csékei* választókerület Dobrest, Szitány, Rossia, Szohodol, Papmező-Kimpány, Valány, Lunkaszporé, Remete, Belényes-Ujlak, Lazur és Nánhegyesd községeiből tekintélyes számu küldöttség tisztelgett ma *Darvas* Imre iparvállalati igazgatónál Dobresten, hogy a képviselőjelöltséget felajánlják neki. Darvas Imre, tekintettel arra, hogy Fassie Todór, a magyar-csékei kerület volt szabadelvü képviselője ismét fellépett a kerületben, nem fogadta el a jelöltséget.

A *nagykanizsai* választókerület szabedelvü polgárai képviselőjelöltül *Koller* Istvánt kiáltották ki.

A *magyar-csekei* kerületben *Fassie* Tódor volt képviselő, a szabadelvüpárt jelöltje ellen *Deési* Géza nagyváradi ügyvéd föllépett pártonkivüli szabadelvüprogrammal. A függetlenségi párt dr. *Kovács* Dénes fővárosi tanárt és hirlapirót jelölte, ki nyomban megkezdte körutját.

Székesfehérvárról táviratozzák: Gróf *Zichy* Jenő ma tartotta itt programmbeszédét. A jövő országgyüléstől közgazdasági munkákat remél és éppen ezért Isten ellen való vétek volna a felekezeti harcot feleidézni. Az önálló vámterület hive. Délután báró *Manndorf* Géza függetlenségi jelölt tartotta programmbeszédjét.

Hunyadmegyében a *dévai* választókerületben ellenjelölt nélkül áll *Barcsay* Kálmán volt szabadelvü képviselő; a vajdahunyadi kerületben fellépett dr. *Muntyán* Aurél szászvárosi ügyvéd, ki Szászvárosban a volt szabadelvüpárti képviselővel, báró *Nopcsa* Elekkel szemben szintén fellépett; a hátszegi kerületben *Ponory* Sándor és *Surányi* József a jelöltek; a dobrai kerületben az eddigi szabadelvü képviselőnek, *Lázár* Arpádnak nincsen ellenjelöltje; a *körösbányai* kerületben *Hollaky* Imre volt szabadelvüpárti a jelölt, ki ellen ma *Okolicsányi* Géza budapesti ügyvéd lépett fel. *Surányi* ma tartotta Szálláspatakon és *Bajesden* programmbeszédét, a nép tetszéssel fogadta.

A *zala-egerszegi függetlenségi párt* dr. *Hajós* Ignác itteni ügyvédet jelölte. Hajós kedden tartja programmbeszédét.

A *sátoralja-ujhelyi* választókerület függetlenségi pártja ma itt tartott gyülésén *Matolay* Etele alispánt léptette föl.

Egerben Babocsay Sándor függetlenségi jelölt ma tartotta programmbeszédét.

Czegléden Goldner Adolf szocialista képviselőjelölt ma délelőtt tartotta programmbeszédét.

Nyiregyházáról táviratozzák: Dr. *Mezőssy* Béla, a *nagykallói* kerület függetlenségi jelöltje, ma tartotta *Nagykállóban* programmbeszédét, melyben elismeréssel szólt az összelérhetlenségi és kuriai biráskodási törvényekről.

A *ráckevei* választókerület szabadelvüpárti jelöltje, *Blaskovits* Sándor ma tartotta Biatorbágyon nagy lelkesedés mellett programmbeszédét. Ellenjelöltje *Hegedüs* Károly függetlenségi párti.

Barabás Béla, a nagyváradi függetlenségi párt jelöltje, ma tartotta meg programmbeszédét, amely után banket volt. Kossuth Ferencnek üdvözlő táviratot küldtek, amelyre Kossuth buzditó választ küldött.

Abrudbányán Boér helyett *Wagner* Odönt léptették fel *Ebergényi* Sándor ellenjelöltjéül.

Szatmáron az Ugron-párt *Csomai* Imrét, a szocialisták *Monus* cipészt jelölték. *Hieronymi* 26-ikán tartja programmbeszédét.

Szepesolaszon Münnich Aurél 300 választó jelenlétében mondotta el ma itt programmbeszédét, melyet nagy lelkesedéssel fogadtak. A közönség nevében *Sréter* Károly evangélikus lelkész üdvözölte a jelöltet.

Ujvidéken dr. *Nemes* függetlenségi képviselőjelölt ma tartotta programmbeszédét nagyszámu választó előtt. A tetszéssel fogadott beszédet *Kovisits* szerbül tolmácsolta.

A *nyir-bátori* kerületben *Mandel* Pál szabadelvü és *Péchy* Béla függetlenségi állanak szemben egymással. Választási elnök *Szikszay* József.

A *tisza-löki* kerületben *Korniss* Ferenc szabadelvüpárti volt képviselővel szemben a Kossuth-párt dr. *Papp* Zoltán budapesti ügyvédet és irót léptette fel. Választási elnök gróf *Pongrácz* Jenő.

A *nagy-kállói* kerületben dr. *Mezőssy* Béla eddigi Kossuth-párti az egyedüli jelölt. Választási elnök: *Berethöy* János.

A *kis-várdai* kerületben dr. *Farkas* Balázs függetlenségi, ellenjelölt nélkül áll. Vele szemben *Lepthay* Béla szabadelvüpártit akarták felléptetni, de az a jelöltséget nem fogadta el. Választási elnök *Okolicsányi* Menyhért.

Nyiregyházán Bencs László polgármester függetlenségi programmal az egyedüli jelölt. Választási elnök *Bogai* Lajos városi árvaszéki ülnök.

A *késmárki* kerületben *Varsák* Zoltán negyvennyolcas programmal fellépett.

Torontál-Ozorán szabadelvü programmal *Botka* Bélát Torontál vármegye főjegyzőjét kiáltották ki jelöltnek. Valószinü, hogy ellenfele, *Jovanovits* vissza fog lépni.

Az *uj-szent-annai* kerületben *Wittmann* Jánossal szemben *Robitsek* Lajos nagy-marosi apátpébános néppárti programmal fellépett. Holnap tartja a programmbeszédét. Ugyanitt *Rauchbauer* Nándor földbirtokos szabadelvü programmal fellépett.

Kolozson Bónis István szabadelvüpárti holnap tartja programmbeszédét.

Szegeden a függetlenségi párt ma a Klauzáltéren gyülést tartott. *Kulinyi* Zsigmond elnöki megnyitója után *Koszó* István mondott beszédet majd *Polczner* Jenő mondotta el beszámolóját. A gyülés az első kerületben dr. *Becsey* Károly ügyvédet jelölte *Lázár* György szabadelvüvel szemben.

Facseton dr. *Nemes* Zsigmondot, a kis-küküllői alsó választókerületben ujra *Apáthy* Pétert, Ó-Lublón pedig, miután itj. *Bobula* János visszalépett, *Salamon* Gézát jelölték képviselővé.

(A székelyek kivánságai.)

Kézdivásárhelyen szeptember 18-ikán nagy székely népgyülés volt, amely határozatba foglalta a következő kivánságokat:

1. Kivánjuk az önálló vámterületet, magyar nemzeti bankot.

2. A székely vasutaknak állami költségen való kiépitését olyképp, hogy Budapest és a Fekete-tenger medencéjében lévő kikötők között a legrövidebb összeköttetés létesittessék. Kivánjuk a nagy távolság okából a székelyföldi szállitmányok részére kedvezményes szállitási tarifa adását.

3. A székely nép megélhetésére oly fontos szövő- és más házi iparnak állami támogatás mellett való létesitését és fejlesztését.

4. A Székelyföld minden megyéjében földhitelintézet felállitását és községek vagy községi csoportoknak hitelszövetkezetek létesitését állami segitséggel.

5. A fogyasztási és terméynértékesitő szövetkezetek létesitését és a warrant rendszer behozatalát állami támogatással.

6. A kepének az állam által való megváltását. A tized, kilenced, robot és a hübériség összes maradványai államköltségen váltattak meg és igy a Székelység kepéjének, mely azokkal egyenlő jogi természettel bir, az állam által való megváltását jogosan követelhetjük. Hisz mi is hozzájárultunk minden urbéri teher megváltásához.

7. Az erdő-törvény revizióját, az erdei legelőknek az erdőtörvény intézkedései alól kihagyását.

8. Az arányositási és tagositási törvény módositását és azzal kapcsolatosan a telekkönyvi helyszinelési felvételek kingazitását.

9. A belvizek, folyók, patakok szabályozását kérjük 10—20 év alatt visszafizetendő állami előleg adása mellett.

10. Megyénként iparkamarai fiókok felállitását munkásközvetitő intézettel kapcsolatban, ipari és kereskedelmi szakiskolák felállitását államköltségen, a székelyföldi kisiparnak állami támogatás nyujtását.

11. Minden székely megye területén mezőgazdasági kamara alittassék fel, amelynek költségét az állam hordozza; kivánjuk a Székelyföld talajvizsgálását, kereskedelmi és iparnövényeknek állami támogatás melletti meghonositását; megyénként földmives iskolák felállitását.

12. Az állati és növényi termékek értékesitésére, feldolgozására állami kedvezmény mellett gyárak és állami támogatás mellett szövetkezetek létesittessenek.

13. Hogy a Székelyföldön, mint tulajdonképpeni határszélen több katonaság helyeztessék el.

14. Hogy a létesitendő lelencházak közül több a Székelyföldön helyeztessék el és székely gyermekek részére menházak állittassanak fel.

15. A Székelyföld közép- és összes alsóbb iskoláinak nagyobb mértékü állami segélyezését.

A határozat felhiv minden székelyt, kiben egy csepp székelyvér van, fogadja el e programmot és csakis oly képviselőjelöltre adja szavazatát, ki e székely programmot elfogadja és becsületére igéri, hogy ezt megvalósitani törekedik.

HIREK.

Budapest, szeptember 22.

— BUDAPESTI NAPLÓ. Szeptember 15-én uj előfizetés nyilt a Budapesti Naplóra. Kérjük azokat a tisztelt olvasóinkat, akiknek az előfizetése ezen a napon lejárt, méltóztassanak a megujitásról idejekorán gondoskodni, hogy a lapot akadálytalanul küldhessük tovább.

— **Személyi hirek.** *Lipót* bajor herceg ma délután a würzburgi hadgyakorlatok befejezése után Bécsbe utazott. — *Szalay* Imre miniszteri tanácsos, a Nemzeti Muzeum igazgatója szabadságáról visszatért s átvette hivatalának vezetését

— **Széchenyi István emléke.** *Sopron*ból telegrafálják, hogy *Nagyczenken* ma kegyeletes ünnepel emlékeztek meg gróf *Széchenyi* István születésének 110. évfordulójáról. A nagyczenki kaszinó ma ünnepi lakomát tartott. Az ünnepi beszédet a Széchenyi serleggel kezében *Baán* Endre alispán mondotta el, a legnagyobb magyar emlékét költői lendülettel magasztalva. A diszserleget gróf *Széchenyi* Béla koronaőr ajándékozta a kaszinónak. Az ünnepélyen a község egész lakossága résztvett.

— **Vilmos császár, mint cenzor.** Ismeretes, hogy mily áldozatkész érdeklődéssel kiséri *Vilmos* császár *Berlin* város művészi fejlődését. Nem ritkán éreztette hatalmas szavát is, ha egyikmásik terv vagy eszme nem volt kedvére való. Nemrég az ellen a tüzoltó-emlékoszlop ellen foglalt állást, amelyet Berlin városa a Mariannenplatzon akar felállitani, és pedig azért, mert ez emlékmü terveit nem terjesztették elébe jóváhagyás végett. Most azonban nem kifogásolja többé az emlék felállitását, főképp azért nem, mert a munkálatokat már megkezdték. Müvészkörökben azt beszélik, hogy a császár ez ügyben a következőleg nyilatkozott:

— Az egyszer nem bánom, csinálják meg azt az emléket, de jövőre elvárom, hogy elibém terjeszszék azoknak a szobroknak terveit végrehajtásuk előtt, amelyeket birodalmi székesfővárosomban akarnak emelni.

— **Uj kuriai birák.** A király az igazságügyminiszter előterjesztésére dr. *Podhorányi* Gyula kassai és *Dezseőffy* Géza budapesti itélőtáblai birákat a Kuriához rendes, *Kováts* Antal debreczeni és *Kovács* Béla pozsonyi itélőtáblai birákat pedig számfeletti kuriai birákká kinevezte.

— **Vanderbilt, az anarkhista.** Az amerikai krőzus William Vanderbilt ugyancsak kellemetlen kalandba keveredett nemrégiben. Elegáns jaktján amerikai uritársasággal Hollandiába érkezett. Az volt a tervük, hogy Amsterdamból kis hajón beeveznek a csatornákon néhány kis holland faluhoz, hogy az ottani népet és szokásokat megfigyeljék. Hogy, hogy nem, Vanderbilt az utolsó pillanatban elvesztette a kedvét a kirándulástól, s vendégeitől elválva előbb Delftbe ment, ahol pompás porcellángyüjteményt vásárolt, majd Scheveningenbe ment, hogy az ott időző Vilma királynőt megnézze. Megtudta mikor kocsizik ki a királyné, s jókor kiment a királyi rezidenciához. Aztán várt. A közönség lassan egybe is gyült, az idő mult, s Vanderbilt türelmetlen lett. Ide-oda járkált nyugtalanul, s kérdezősködött többektől, hogy miért késik a királynő, mikor jön már, hogy őrzik és hasonló más dolgokat. Vesztére detektivekkel is szóba állott, s azok hiányos holland beszédje és izgatottsága miatt egyszerüen anarkhistának nézték a dollárkirályt. Es hiába tiltakozott, letartóztatták és gyalog Hágába vitték. Utközben füt-fát igért, ha békében hagyják, de ez még gyanusabbá tette. Hága polgármesztere elé hurcolták, ott szerencsére akadt valaki, aki jól tudott angolul, s akkor kisült a tévedés. A detektivek orrot kaptak.

— **Egy ereklye.** Érdekes ereklyére akadt *Szemere* Attila, jeles irótársunk, amikor legutóbb édesatyjának, a nagynevü *Szemere* Bertalannak emlékei között lapozgatott. A drága ereklyék közt ráakadt egy albumra, amelyet a borsodmegyei zsidók 1844-ben nyujtottak át *Szemere* Bertalannak, aki oly sikeresen küzdött az akkori országgyülésen a zsidók polgárjogai érdekében. *Szemere* Bertalan volt tudvalevőleg báró *Eötvös* József mellett a szabadelvü eszméknek, tehát a zsidó emancipációnak is leglelkesebb bajnoka és éppen az ő lánglelkü agitációjának és szónoklatainak hatása alatt hozták meg azt a törvényt, amely a zsidóknak megengedi a városokban való letelepedést. Az albumban e szép sorok fejezik ki a borsodmegyei zsidók hálaérzelmeit:

Hontalanul küzdő népnek polgárjoga mellett
Mint egy láng-oszlop vívtad a Közvéleményt
És e nép *Szemerét*, kinek oly hőn és elragadólag
Folyt Szava a hon előtt — nem feledendi soha
1844
Örök emlékre a borsodmegyei izraelitáktól.

— **Statisztikai kongresszus Budapesten.** *A Nemzetközi Statisztikai Intézet* az idén Budapesten tartja ülését e hó 28-ikától október 5-ikéig, miután az előkelő tudományos egyesület, melynek tagjai között a statisztikai és közgazdasági tudomány annyi kitünősége foglal helyet. *Hegedüs* Sándor kereskedelmi miniszter meghivását elfogadta. A miniszter a kongresszus ügyét meleg érdeklődéssel kiséri és jóakaró gondoskodása folytán az ülés nemcsak belső tartalmára lesz gazdag, hanem a külső fény tekintetében sem marad az intézet eddigi ülései mögött. A kongresszus tagjai tiszteletére udvari fogadás is lesz, melynél a királyt *József* Agost főherceg fogja képviselni. A rendezés munkája, amelyet *Láng* Lajosnak, mint elnöknek és *Vargha* Gyulának, a központi statisztikai hivatal igazgatójának, mint alelnöknek vezetése alatt álló előkészitő bizottság végez és amelynél a titkári teendőket *Kovács* Aladár miniszteri titkár látja el, kettős irányban folyik. Az ülés szakszerü munkálkodásának előkészitésében a magyar központi statisztikai hivatal működik közre, mig a rendezés általános teendőit a kereskedelemügyi minisztérium elnöki osztálya intézi *Vértesy* Kálmán osztálytanácsos vezetésével. Az ülés kiválóan látogatottnak igérkezik.

— **Temetés.** Kereskedelmi világunk egyik legrégibb s legkiválóbb tagját, *Basch* Fülöp Józsefet, királyi és kereskedelmi tanácsos és földbirtokost, az első budapesti gőzmalom részvénytársaság elnökét és az első magy. részvény-serfőződe igazgatósági tagját kisérték ma délelőtt örök nyugalomra a kerepesi-uti izraelita temetőben. Nyolcvan éves kort ért el az öreg ur, a munka és becsület utján haladt mindvégig és a maga erejéből küzdötte fel magát arra a polcra, hol mindenünnen polgártársai becsülése övezte. Hosszas szenvedés után pénteken hajnalban váltotta meg a halál.

Ma délelőtt 10 órakor ment végbe a temető — fekete lepellel boritott — halottasházában a gyászszertartás. A ravatal körül ott állott az előkelő rokonság, gyermekei: *Basch* Gyula festőművész és özvegy dr. *Flesch* Armandné, számos unokái és tisztelőinek serege. Testületileg jelent meg a gőzmalom részvénytársaság és a részvény-serfőződe tisztikara. Ott voltak: *Szalay* Péter és *Kovácsy* János miniszteri tanácsosok, *Lánczy* Leó udvari tanácsos, *Kochmeister* Frigyes, *Langfelder*, *Leipcziger* Vilmos, *Reusz* Henrik, *Kölber* István, *Mendl* István, *Natter* Ferenc, *Gomperez* Károly, *Gundel* János, *Németh* Titusz, hatvani *Deutsch* Sándor, *Petényi* Vendel főfelügyelő, *Karlovszky* Bertalan, *Tornai* Gyula, *Knopp* Imre, *Fényes* Adolf, *Bihari* Sándor festőművészek, *Donáth* Gyula szobrász, *Csergő* Hugó hirlapiró, maglódi *Wodianer* János, *Bessenyei* Ferenc ezredes stb. — A szertartás megható gyászkarral kezdődött, melyet *Lazarus* főkántor adott elő a templomi kar kiséretével, majd *Kohn* Sámuel főrabb mondott emelkedett gyászbeszédet, aztán a virágokkal boritott koporsót lebocsátották a sirba.

— **Az állami tisztviselők az irógép kiállitáson.** A tisztviselői kongresszus alkalmából rendezett *Remington Standard* irógépek, Edison sokszorositók és Burrough számleiró-összeadógépek kiállitása a több ezer kongresszusi tag osztatlan tetszésével találkozott ugyannyira, hogy nagyon számosan közülök a tanulságos kiállitást rendező *Glogowski és társa* cégnek (V. Erzsébet-tér 16. szám) ott a helyszinén elismerésüket fejezték ki. E helyütt kell emlitenünk, hogy ugy az előértekezleten, mint a kongresszuson a gyorsirói szolgálatot nevezett cég saját költségén látta el, még pedig az elnökség teljes megelégedésére, ugy hogy *Vörös* László elnök ezért a cégnek a kongresszus nevében köszönetét nyilvánitotta, mit jegyzőkönyvileg is kifejezésre juttattak.

— **Felborult csónak.** *Rohoschach*ból táviratozzák: A *lindaui jachtegyesület* öt embere tegnap a *Bodeni tón* hajózott. Utközben erős vihar érte őket. A csónakon ülők a vizbe fultak. A csónaknak és legénységének nyoma sincs. Egy osztrák gőzös segitségükre sietett, de eredménytelenül.

— **A Luther-társaság Nyiregyházán.** A Luther-társaság holnap Nyiregyházán tartja közgyülését. *Zsilinszky* Mihály államtitkár elnök, *Zelenka* Pál és *Baltik* Frigyes püspökök és a társaság egyházi és világi tagjai közül sokan már ma megérkeztek Nyiregyházára.

— **A szerb trónörökös.** A szerb trónöröklés kérdése, amely nehány hét óta a belgrádi közvéleményt foglalkoztatja, mintha egyelőre lekerült volna a napirendről. Kétségtelennek látszik, hogy Sándor király maga is szeretné fiatalabb sógorát *Lunjevicza* Sándor hadnagyot trónörökössé kikiáltani és hogy a mostani kormány és a lakosság tekintélyes része határozottan ellenzi ezt a tervet. Az egész ügy a körül forog, vajjon a szkupstinában és a szenátusban akad-e oly többség, amely aláveti a maga akaratát a király kivánságának. Mostanság ebben kételkedni kell. Az utolsó választások tudvalevőleg egészen más eredménynyel végződtek, mint a milyent a konakban vártak. Ott eleinte azt remélték, hogy a szenátusban a radikálisok kisebbségben lesznek, a szkupstinában pedig a legrosszabb esetben is csak nagyon csekély többség felett fognak rendelkezni. Másképp történt. A radikálisok a szenátusba csak a maguk embereit választották be, a képviselőházba azonban körülbelül 20 haladópártit eresztettek be. A liberálisok mindössze hat mandátumot tudtak szerezni. A radikálisok nagy része azonban most már nem csinál titkot belőle, hogy le akarja rázni a Sándor királytól ráerőszakolt fuzionális igát és tisztán radikális politikát óhajt üzni. Es ebből a hangulatból itélve már most meg lehet mondani, hogy a két törvényhozó testületben határozott ellentállásra fog találni a király terve. A fiatal hadnagynak eddig nem volt alkalma rá, hogy kitünjék és legfeljebb oroszbarát érzelmei szerezhetnek neki némi népszerüséget.

— **A D. K. E. jubileuma.** *A Dunántuli Közművelődési Egyesület* ma délelőtt tizenegy órakor a Váci-utcai uj városháza tanácstermében tartotta évi közgyülését *Pallavicini* Ede őrgróf, titkos-tanácsos elnöklete alatt. Jubiláris közgyülése volt ez az egyletnek, mely ma üli meg *tiz éves fennállásának évfordulóját*, de mert a képviselőválasztások az egész ország érdeklődését lekötik, minden ünnepély nélkül csöndben, folyt le a közgyülés. A jubiláris közgyülés alkalmából táviratilag üdvözölték az egyesületet a testvéregyesületek közül a *F. M. K. E.* és a *kassai Kazinczy*-kör, továbbá *Reissig* Ede Vasmegye, *Sárközy* Aurél Komárom, grőf *Széchenyi* Sándor Tolnamegye, *Fenyvessy* Ferenc Veszprémmegye főispánja, dr. *Ováry* Ferenc, *Hertelendy* Ferenc és mások. A közgyülést *Pallavicini* Ede őrgróf elnök nyitotta meg. A jegyzőkönyv vezetésére *Porzsolt* Kálmánt, hitelesitésére pedig *Antal* Gábor püspököt és dr. *Szabó* Károly tanfelügyelőt kéri fel.

Nagy tetszéssel fogadott lelkes beszédben kifejti az elnök, hogy a D. K. E., amely a magyarság terjedését akarja előmozditani, e nagy cél elérésére — melyben a magyar állam a nemzet jövője tekszik — zajtalanul, de áldadalom szerény anyagi eszközökkel küzd és éppen ez okból intenzivebb működést még nem tudott felmutatni, de csöndes munkával akkép szolgálja a D. K. E. a nemzeti művelődés ügyét, hogy működésével a nemzetiségi érzékenységet a Dunántulon nem keltette fel soha. Hogy azonban nagyobb munkásságot fejthessen ki, szükséges, hogy az ország közvéleményében nagyobb érdeklődés keljen az egylet iránt, hogy nemcsak a Dunántul területén terjeszthesse a nemzeti nyelvet, hanem idegenbe szakadt véreink között fenntarthassaa a hazafias szellemet. (Eljenzés.)

Porzsolt Kálmán főtitkár bemutatta ezután az évi jelentést, amelyet a közgyülés tudomásul vett, azután dr. *Fekete* Ignác főpénztárnok terjesztette elő az évi számadásokat, melyeknek vezetéséért a közgyülés köszönetet mond a főpénztárosnak. *Antal* Gábor dunántuli református püspök bejelentette, hogy az *Adria* biztosító-társulat 200 koronát küld az egyletnek, dr. *Fodor* Oszkár titkár pedig közölte a közgyüléssel, hogy *Hetyey* Sámuel 200 koronával az egylet alapitói sorába belép. Ez adományok tudomásul vétele után *Porzsolt* Kálmán inditványára a közgyülés nagy lelkesedéssel elhatározta, hogy az alapitás évfordulóján táviratilag üdvözli az egyesület megalapitóját és diszelnökét *Széll* Kálmán miniszterelnököt. A közgyülés a következő táviratot küldötte a miniszterelnökhöz:

A Dunántuli Közművelődési Egyesület üdvözli mai *tizedik* közgyüléséről Nagyméltóságodat, mint e hazafias és nemzeti feladatok szolgálatában álló egyesület első alapitóját és elnökét. Áldást kiván működésének mostani országos nagyobb körére, amelynek dicsőségéből rész sugárzik az egyesületre is. Az ország felvirágzása, békéje, jövőbe vetett reménye ma épp ugy Excellenciád nevéhez van kötve, mint a multban ez egyesület keletkezése és működése. Legyen a haza Nagyméltóságod munkájától nagy, és Nagyméltóságod dicsősége elmulhatatlan.

Rákosi Jenő másodelnök. *Pallavicini Ede őrgróf* elnök.
Porzsolt Kálmán főtitkár.

A közgyülés ugyanesak táviratilag üdvözölte másik alapitóját, *Beksics* Gusztávot is. Azután a tisztviselők választására került a sor. *Szabó* Károly királyi tanácsos meleg szavakban emlékezett meg az egyesület élén álló tisztviselőkről s inditványozza, hogy *Pallavicini* Ede őrgróf elnököt, *Rákosi* Jenő másodelnököt, *Porzsolt* Kálmán főtitkárt és a többi tisztviselőket ujból kérje fel a közgyülés tisztük további vitelére. *Pallavicini* Ede őrgróf tiszttársai nevében is megköszönte a kitüntető bizalmat és elfogadta az egyhangu megválasztást.

Az igazgatóválasztmány megüresedett helyeit a következőkkel töltötte be: *Badn* Endre, *Dőry* Pál, báró *Fejérváry* Imre, báró *Fiáth* Pál, *Gyurácz* Ferenc, *Hetyey* Sámuel, *Jankovich* László, *Kőszegi* József, *Pogány* József, grőf *Széchenyi* Sándor, grőf *Széchenyi* Emil és *Tormay* Károly. *Rákosi* Jenő másodelnök inditványára üdvözli a közgyülés az egylet megalapitásában résztvett *Porzsolt* Kálmánt is, aki tiz esztendőn keresztül mint főtitkár fáradhatatlan buzgalommal és önzetlenségggel vezette az egyesület ügyeit. *Pallavicini* őrgróf elnök inditványára pedig jegyzőkönyvi köszönetet szavaz az ülés dr. *Fodor* Oszkár titkárnak is buzgó működéséért. Az ülés az elnök berekesztő szavai után *Pallavicini* Ede őrgróf elnök éltetésével ért véget.

— **Egán Ede halála.** *Ungvárról* táviratozzák: Egán Ede holttestét ma nagy részvevő közönség jelenlétében szentelték be, a beszentelésnél jelen volt Bereg- és Ungvármegye előkelősége, élükön főispánjaikkal, vármegyei tisztviselők, a munkácsi püspök teljes kisérettel, a noviciusok, a papság, az iskolák, a Schönborn-uradalom, a munkácsi polgármester a város előkelőségeivel, a hegyvidéki miniszteri kirendeltség tisztikara a főerdőhivatallal teljes számban s a beregszászi államépitészeti hivatal. — A rendőrség diszben kivonulva tartotta fenn a rendet. A ravatalt a közkorház kápolnájában állitották fel, a beszentelést a plébános végezte. Az ungvári dalárda gyönyörü gyászdalt adott elő, aztán hosszu menet kisérte a vasuthoz a halottat.

— **Véres mulatságok.** A mai vasárnap korcsmai mulatságai sok dolgot adtak a rendőrségnek és a mentőknek. A még erjedésben levő must nagyon feltüzelte a vigadozókat és rendes vasárnapi minta szerint a katonák és a civilek hajbakaptak. A dulakodás heves harccá fajult, amelynek egy halottja most a Hungária-ut egy csárdájában fekszik, a másik szobában pedig kurjongatnak a legények. A Hungária-ut 69-ik számu korcsmájában estefelé összevesztek a civilek és a katonák. Dulakodás közben egy tüzér *Pichler* Kálmán napszámost ugy fejbecsapta, hogy a szerencsétlen munkás a csárda előtt elvérzett. A holttestet becipelték a korcsmába s a katonák nagy része, mire a rendőrség megérkezett, elszéledt. Egy 44. gyalogezredbeli közlegényt a rendőrség letartóztatott. — Ugyancsak véres mulatság volt a csömöri-uti *Hó megállj!* nevü korcsmában. Itt körülbelül háromszáz ember, katonák és civilek verekedtek. A rendőrség a mentőkkel együtt csakhamar ott termett, de a katonák a rendőrök ellen is fölvették a harcot. Igy történt hogy *Matos* László 16. huszárezredbeli közlegény halálos fejsebet kapott és sok munkás sulyosan megsebesült. A mentők a sebesülteket két kocsin vitték be a Rókusba. A katonák közül nyolcat az időközben kivonult katonai őrség a kaszárnyába kisért. — Véres harc szinhelye volt ez éjszaka az István-ut és Hernád-utca sarkán levő vendéglő. Négy munkás összeveszett, közben két rántottak elő és egymást összeszurkálták. Dr. *Virosztek* Győző mentőorvos vezetésével két kocsival vonultak ki a verekedés helyére a mentők, ahol mind a négy munkást vérző sebekkel találták. Kettejöknek, *Szikszay* Andrásnak és *Szentpéteri* Józsefnek sebeit ott a helyszinén kötözték be, a másik kettőt, Tóth Kálmánt és Farkas Ferencet, akiknek a sérülései sulyosak, a Rókusba szállitották.

— **A korcsmáros bosszuja.** *Nadályon* az éjszaka *Cselovics* Száva korcsmáros egy nagy konyhakéssel sziven szurta *Jakovljev* Glisa előfogatost, azért, mert korcsmájában véletlenségből ledöntötte a lámpást. *Jokovljev* nyomban meghalt. Négy kis gyermek siratja. *Csetovics*ot letartóztatták.

— **A pozsonyi gyermekgyilkos.** *Pozsony*ból táviratozzák, hogy *Rusznyák* János háromnapi vallatás után vasárnap este bevallotta, hogy a kis *Jung* Rudin a kéjgyilkosságot elkövette. *Rusznyák* mostanáig konokul tagadott, de a mai vallatás teljesen megtörte és este fél órai szünet alatt magához kérette *Kucsera* rendőrkapitányt és sirva bevallott mindent.

— **Egy kis leány öngyilkossági kisérlete.** *Árvay* Mihály 13 éves *Etelka* nevü kis leánya tegnap délután a Ferenc József-rakpartról a Dunába ugrott. Elve kimentették. A kis leány szivét az keserittette el, hogy szülei valamiért megdorgálták.

— **Cigányzene a Telefon Hirmondóban.** Ma este cigányzene lesz hallható a Telefon Hirmondó összes állomásán esti 8 órától 11 óráig. A cigányzene átvitelt azonban, melyet az Emke- és az Elite-kávéházból közvetit a Telefon Hirmondó, megszakitja a 8 óra 15 perckor tartandó tőzsdeolvasás (frankfurti, párisi tőzsdezárlat és berlini tőzsdetudósitás) és a fél 10—10 óráig való esti olvasás, melynek keretében az est folyamán érkezett legujabb hireit olvastatja fel a beszélő ujság.

(x) **Magyar Thomas-salak.** 17—20% összphosphors., ebből ca. 80% citromsavban oldható 75% portinom, 80 kilogrammos ingyen zsákban legolcsóbban

ajánl a kartellen kivül álló Sátori-gyárak központi irodája, Budapest IX., Dandár-utca 25.

(x) **Kérjünk mindenütt F. M. K. E.** vagy **E. K. E.** gyujtót.

A tisztviselők kongresszusa.

— A *Budapesti Napló* tudósitójától. —

Budapest, szeptember 22.

Első gyümölcse ma érlelődött meg annak a nagyarányu mozgalomnak, amelyet az állami tisztviselők inditottak meg helyzetük s különösen fizetésük javitása érdekében. Ma kezdte meg és szerencsésen be is fejezte tanácskozásait az országos kongresszus, amelyre sürün, tömött sorokban vonultak fel az ország minden részéből a nemzet napszámosai, hogy hangos kifejezést adjanak annak a régen érzett bajnak, amely az igazságtalan és aránytalan anyagi javadalmazásból származik és amely ifjan megbénitja az állami tisztviselő tetterejét és az anyagi gondok örvényébe sodorja a legkiválóbb munkaerőt is. A társadalom minden rétege meleg és lelkes érdeklődéssel fogadta annak a mozgalomnak a megszületését, amely feladatául tüzte ki, hogy az állami tisztviselők sulyos bajait orvosolja. Már a kezdet, amelyből a mozgalom kiindult, biztató volt. Annak az előkészitő bizottságnak, amely hivatva volt arra, hogy itt a központban müködve feldolgozza a hatalmas anyagot s szerves egészében feltárja az elodázhatatlanul orvoslandó siralmas anyagi helyzetét a magyar állam tisztviselőinek, elnökeiül *Vörös* László nyugalmazott államtitkárt és *Benedek* Sándor közigazgatási birót nyerték meg. E két férfiu kipróbált vállaira ruházta az ország tisztviselői kara minden bizalmát s reményeikben nem is csalódtak. *Vörös* László és *Benedek* Sándor nemes buzgalommal, lankadatlan erélylyel és fáradhatlan igyekezettel munkálkodtak azon, hogy a mozgalom, melynek élére állottak, sikerre vezessen. És áldásos munkásságuknak méltó elismerése volt a mai kongresszus impozáns lefolyása. Különösen *Benedek* Sándor tegnapi hatásos beszédének befolyása látszott meg a kongresszus hangulatán és nem akadt senki, aki tullépte volna a határt, amelyet — mint *Benedek* Sándor a tegnapi előértekezleten találóan jellemezte — az adózó polgárság s ezzel együtt a mozgalom érdekében nem szabad volna a mai viszonyok között tullépni.

Egyhangulag, nagy lelkesedéssel hozta meg minden határozatát a kongresszus, amely százas bizottságot küldött ki, hogy az általuk már többször, bőven ismertetett memorandumot a kormányelnökhöz juttassa.

S a váratlanul gyorsan lezajlott tanácskozások után igaz hálával adóztak az állami tisztviselek mozgalmuk minden lelkes hivének s első sorban *Vörös* László és *Benedek* Sándor elnököknek, valamint a sajtónak s az azt képviselő Budapesti Ujságirók Egyesületének is. És szétoszlottak, lelkükben az édes és biztató reménynyel, hogy nemsokára igazán földerül anyagi helyzetük javulásának valódi hajnala.

A kongresszus lefolyásáról kiküldött munkatársunk az alábbiakban számol be:

A Kerepesi-uti Tattersall nagy csarnoka délelőtt tiz órára zsufolásig megtelt a kongresszusra érkezett állami tisztviselőkkel. A nemzeti szinü drapériákkal csinosan feldiszitett terem közepén emelvényt állitottak föl az elnökség számára. Féltizenegyre járt az idő, mikor *Vörös* László, a központi előkészitőbizottság elnöke, a kongresszust megnyitotta s üdvözölte a nagyszámban megjelent tisztviselőket. Majd inditványozta, hogy a kongresszus tisztikarát válasszák meg.

A tisztikart következőképp alakitották meg: Elnökök: *Vörös* László nyugalmazott államtitkár, *Benedek* Sándor közigazgatási biró, *Káplány* Géza kir. táblai biró (Szeged) és *Megyery* Géza törvényszéki elnök (Nyiregyháza). Alelnökök: *Mocsáry* Béla pénzügyminiszteri osztálytanácsos, *László* Pál pénzügyigazgató (Budapest), *Verécsy* Antal táblai biró (Szatmár), *Harmath* Domokos telekkönyvvezető (Torda). Titkárok: *Markovics* Győző pénzügyi tanácsos (Budapest) *Dömötör* Pál táblai biró (Zombor). Jegyzők: *Tanyai* Géza pénzügyi titkár, *Biró* Benedek számvevőségi számvizsgáló. *Róbel* Kálmán számtanácsos, *Mesznicz*ky Elek számvizsgáló, *Barkóczy* Jusztin posta- és távirda számvizsgáló, *Nagy* Endre titkár, dr. *Székely* István tanár (N.-Szeben), *Bárczy* István titkár (Zombor), *Pálffy* Zsigmond posta- és táviró főtiszt (Szeged), *Jung* Antal számtanácsos (Fiume). Háznagyok: *Hank* Gyula pénzügyi tanácsos, dr. *Detre* László pénzügyi segédtitkár és *Strazimir* Milán számellenőr. Főrendezők: *Csép* József zálogházi főtiszt és *Szilágyi* József táblai irnok (Budapest).

Éljenzéssel fogadták a megválasztott tisztikart, mire *Vörös* László a kongresszust megalakultnak mondotta ki. Kedves kötelességet teljesitek — igy kezdte beszédét — mikor az irányomban megnyilvánuló bizalomért köszönetet mondok. (Lelkes éljenzés.) Biztositom a kongresszust, hogy a tisztikar teljes odaadással fogja a feladatát végezni. Én pedig elnöktársaimmal együtt arra fogok törekedni, hogy a kongresszus menete és lefolyása méltóságteljes legyen, az összhang és egyetértés szem elől ne tévesztessék.

Eljárásunkban, tárgyalásainkban komolyságra, megfontolásra, előrelátásra, mindenekfelett pedig teljes békés egyetértésre van szükségünk, mert egyetértésben rejlik az erő és erőben rejlik a siker. A sikerben pedig megnyugvás és boldogulás van. (Helyeslés.) Mérsékelteknek, méltányosoknak, egyoldalu és kizárólagos osztályérdekektől teljesen menteknek kell lennünk e kongresszuson akkor, a midőn kivánságainkat véglegesen megállapitani és a midőn e kivánságok elérésére és biztositására szolgáló eszközöket és módokat megállapitani fogjuk.

T. kongresszus! A tordai szózat — maradandó hála és köszönetünk legyen jutalma a derék kezdeményezőnek — (Éljenzés.) megalakitotta és meginditotta a mozgalmat; országszerte mindenütt tömörültek a tisztviselők; előterjesztettek, megnyilatkoztak kivánságaik, feltárattak a bajok és visszásságok, amelyek orvoslásra várnak és végre ma összegyülhettünk itt az ország központjában, hogy egész komolysággal vegyük tárgyalás alá kivánságainkat és keressük sulyos helyzetünkből a méltányos kibontakozást biztositó eszközöket és módokat. Nem kételkedem azon, hogy a higgadtság és komolyság, amely az előértekezletek alkalmával már megnyilatkozott, a kongresszus minden tagját át fogja hatni. Kivánom ezt a siker érdekében, mert méltóztassék arról meggyőződve lenni, hogy azon eléggé meg nem hálálható meleg érdeklődést és rokonszenvet, amely az egész társadalomban, az egész közvéleményben és a közvélemény legfőbb orgánumaiban, a sajtóban (Lelkes éljenzés.) a mozgalmat kezdettől fogva kisérte, csak ugy tarthatjuk meg és biztosithatjuk továbbra is — erre pedig feltétlen szükségünk van — hogyha hazafias lemondással leszállitjuk igényeinket (Ugy van!) és ekként már előre is gátat vetünk azon feltevésnek és gyanusitásnak, mintha kizárólag önös célokat tartva szem előtt, nem vetnénk számot az állam pénzügyi helyzetével, az államigazgatás keretében kielégitésre váró nagy feladatokkal, sulyos gazdasági állapotainkkal, különösen pedig a termelő- és adózó polgárok érdekeivel. A vidéki alakulások küldötteivel folytatott előértekezlet teljes biztositékot szolgáltat arra nézve, hogy a kongresszus megnyilatkozásai és határozatai semmi esetre sem fognak csorbát ejteni az állami tisztviselői kar hazafias józan magatartásán és jó hirnevén.

Isten áldását kérve müködésünkre, inditványozom, hogy a kongresszusból ő felségéhez sürgönyt meneszszünk.

A kongresszus a következő sürgönyt intézte a királyhoz:

A magyar állami tisztviselőknek Budapesten összeült kongresszusa tárgyalásainak megkezdése előtt legmélyebb alattvalói hódolattal és hagyományos tántorithatatlan hüséggel emlékezett meg császári és apostoli királyi felségedről, határozatilag legmélyebb alázattal az iránt esedezik, hogy mozgalmukat szokott atyai jóindulatában részesiteni kegyeskedjék.

Ezután *Bányai* Béla felolvasta a kormányhoz terjesztendő emlékirat szövegét, amelyet annak idején bőven ismertettünk. Az eredeti szövegezés a tegnapi előértekezlet megállapodásaihoz képest csak annyiban változott, hogy a lakbér dolgában egyelőre felfüggesztik kivánságaikat, de fenntartják arra az időre, amikor majd jobb lesz az ország anyagi helyzete. Továbbá uj rész gyanánt szerepel a memorandumban az, hogy az *állami tanitók* és *dynokok* is belevonattak.

Solymossy Miklós röviden ismertette ezután a mozgalom történetét s az emlékiratra azt jegyzi meg, hogy csak a legégetőbb szükségleteket öleli fel. Fogadják el a részletes tárgyalás alapjául, de necsak a miniszterelnökhöz nyujtsák be, hanem az uj országgyüléshez is s annak minden tagjához.

Káplány Géza szegedi táblai biró nagy tetszés között kijelentette, hogy a kongresszusnak csak ugy lehet sulya, ha egy emberként határoz. A szegediek nevében is elfogadja a memorandumot, külön memorandumukat pedig fenntartják jobb időre.

Dr. *Rácz* Ottó törvényszéki biró azt inditványozta, hogy fogadják el *egyhangulag* a memorandumot.

— Éljen! Éljen! — hangzott fel erre s *Vörös* László elnök feltette a kérdést, hogy a memorandumot általánosságban és részleteiben elfogadja-e?

— Elfogadjuk! Elfogadjuk! — hangzott mindenfelől.

Vörös László Solymossy beszédjére megjegyzi, hogy nem ért egyet azzal, hogy a tervezet az országgyüléshez is benyujtassék s minden képviselőnek elküldessék. Minden törvény kezdeményezésének joga a minisztériumot illeti meg. Nyujtsák át hát a kormánynak teljes bizalommal, mert bizalmatlanság jellegét viselné magán, ha párhuzamosan a törvényhozásnak is megküldenék, aminek semmiféle gyakorlati eredménye nincs. Ezt annál inkább mellőzhetik, mert a képviselők nagy része foglalkozott már a memorandummal s azt pártfogásába is vette.

A kongresszus ily értelemben határozott s még dr. *Rácz* Ottó inditványára hálás köszönetét fejezte ki a *tordai* tisztviselőknek, valamint mindazoknak, akik a kongresszust anyagilag támogatták, továbbá a sajtónak, különösen pedig az azt képviselő Budapesti Ujságirók Egyesületének, végül pedig az előkészitőbizottság érdemes elnökeinek, *Vörös* Lászlónak és *Benedek* Sándornak.

Végül elfogadták még *Huszár* Márknak (Temesvár) egy központi orgánum létesitésére vonatkozó javaslatát, mire *Vörös* László elnök köszönetet mondott a kongresszus tanglainak méltóságteljes viselkedéséért s annak a reményének adott kifejezést, hogy a mozgalomnak meglesz a kivánt sikere.

Miután megalakitották a százas küldöttséget a mely a memorandumot holnap átnyujtja a miniszterelnöknek, a kongresszus *Vörös* László és *Benedek* Sándor éljenzése mellett véget ért.

SZINHÁZ. ZENE.

** **A Nemzeti Szinház ujdonságai.** A *Nemzeti Szinház* két legközelebbi ujdonsága *Guthi* Soma és *Rákosi* Jenőnek a *Sasok* cimü 3 felvonásos vigjátéka és *Brieux* 4 felvonásos drámája: *A vöröstalár* lesz. Az első darab bemutatásának napját az igazgatóság október 4-ére tüzte ki. E bemutatót még október folyamán fogja követni *A bölcső* szerzőjének emlitett drámája, melynek francia cime: *La robe rouge.* Mindkét ujdonság próbái egyidejüleg kezdődtek meg a *Nemzeti Szinház* két szinpadán.

** **Gróf Zichy Géza pályadija.** A Nemzeti Zenede pályadij biráló bizottsága, mely a gróf *Zichy* Géza által az idén is adományozott 200 koronás pályadijra beérkezett pályamüvek felett van hivatva birálatot mondani, tekintettel arra, hogy a bizottságnak két tagja: *Bartay* Ede és *Erkel* Sándor időközben elhunyt és igy a bizottságnak kiegészitése vált szükségessé, a pályadijnak odaitélését rövid időre elhalasztotta.

** **A bor jubileuma.** *A bor, Gárdonyi* Géza falusi története, amely ez év március 30-án került először szinre a Nemzeti Szinházban, csütörtökön, szeptember 26-án megéri 25-ik előadásának jubileumát és ezzel a legnagyobb sikerek egyikét, ami magyar szerzőnek a *Nemzeti Szinház*ban adatott. A jubiláris előadás szereposztása teljesen azonos lesz a bemutató előadásával. A darab szerepeit Cs. *Alszeghy* Irma, K. *Gerő* Lina, *Györgyné, Ligeti* Juliska, *Gyenes, Gabányi, Ujházi, Vizvári, Rózsahegyi* és *Latabár* fogják játszani.

** **A Vigszinház bemutatója.** A *Vigszinház*ban pénteken, e hónap 27-ikén, kerül bemutatóra *Bailhaud* és *Hennequin* uj vigjátéka. Az ujdonság, bármily kicsapongóan vidám is, valóságos pièce à thèse; a szerzők problémát boncolgatnak, amely persze elüt az északi irók eszméitől, mert hiszen a francia vigjátékirók párisi morálfilozófiából meritik ötleteiket. Annak a fiatal asszonynak a szerepét, aki okot ad a pajkos propléma felvetésére, *Csillag* Teréz játszsza. Ez lesz a müvésznő első uj alakitása a szezonban.

** **Hirek a Nemzeti Szinházból.** *A tenger asszonya, Ibsen* misztikus, izgalmas drámáját, *P. Márkus* Emilia és *Gál* Gyulával a főszerepekben a hét müsorára kétszer, szerdára és szombatra tüzte ki a szinház igazgatósága. A heti müsor többi napját *Troilusz és Kresszida, A nagymama, Pry Pál, Endre és Johanna* töltik be. — Hétfőn, 3-án a nemzetközi statisztikai kongresszus tagjai számára is *Az ember tragédiája* kerül szinre, az ismert szereposztással ez évadban először.

** **A Népszinház első premierje.** A *Népszinház* idei szezonjának első uj darabja e hét szombatján kerül bemutatóra. *Abonyi* Arpád népszinműve, a Rákóczi-korban játszó *Mikolai biró* ez, melynek női főszerepét *Blaha* Lujza asszony játszsza. A többi szerepek kiosztása a következő:

Mikolai biró — *Horváth* Vince, Éva — *Baán* Nelli, Mátyás — *Tollagi* Adolf, Panna — *Erdélyi* Margit, Laczkovics — *Solymosi* Elek, László — *Raskó* Géza, *Cselkó* — Szabó Antal, Zsófi — *Izsóné*, Veszelyka — *Szerdahelyi* Ferenc, Zenóbia — *Krecsányi* Sarolta, Czinka — *Sipossné*, Antal — *Kiss* Mihály.

** **Kamara-esték.** Az idei hangverseny-szezon kimagasló eseménye lesz a Hubay—Kemény—Szerémi—Popper vonósnégyes-társaság szereplése. A kitünő hirnevü kvartett, amelynek müvészi sikerei ismeretesek, az idén hat kamara-estét rendez bérletben. Az érdekes és változatos müsoron következő elsőrangu müvészek szerepelnek: Beer Teréz, Gmeiner Lula énekesnők, Grünfeld Alfréd, Thomán István tanár,

HRICSOVSZKY FERENC hangszer-ipar telepe NAGY-SALLÓ. (Baranmegye.)
Ajánlja saját gyártmányu hangszereit és azok kellékeit kitünő hangu és erős szerkezetü zenekari és pedálos cimbalmait 5 évi jótállás mellett.
Javitások gyorsan és pontosan eszközöltetnek. Kivánatra képes árjegyzék ingyen és bérmentve.

Aggházy Károly tanár, zongoramüvészek és dr. Wullner ballada-énekes. Jegyek bérelhetők mind a hat estére bezárólag október 20-ikáig a Harmonia zenemü- és zongorakereskedésben (IV. Váci-utca 20. sz.), ahol a müsor is megtekinthető.

TUDOMÁNY, IRODALOM.

○ **Az Uj Idők** e heti számának tartalma változatos és eredeti. A pécsi hadgyakorlatokról hat szép pillanatfelvételt az Angolországban most divatba jött élő kártyákkal való kártyázásról négy képet, az őszi női divatról a khinaiak köszöntési formáiról, az Egyesült-Államok uj elnökéről és egy képviselőválasztási jelenetről igen sikerült képeket hoz a mai szám. Szövegtartalmában Malonyay Dezsőtől és Thury Zoltántól novellát, Gellért Oszkártól és Christina Rosettitől (angol irónő) verseket, Lengyel Laurától és Mrs. Alexandertől regényt — azonkivül más különböző apróságokat, cikkeket ad.

Nyilttér.

Egyéves önkéntesek legjobban és legolcsóbban szerezhetik be felszereléseiket az előnyösen ismert

BLUM ÉS TARSA

szerb kir. udvari szállító és ő cs. és kir. Fensége József főherceg udvari szállító cégnél

BUDAPEST, SÜTŐ-UTCA 2.

Szervita-tér sarkán.

Sorozóköteleseknek folyamodványmintákkal ellátott árjegyzékünket díjmentesen küldjük és felvilágositásokkal szivesen szolgálunk.

ÜVEGKÉSZLETEK a legolcsóbb és legfinomabb kivitelben minden árban.

TÜKROK velencei, francia és angol kivitelben, falra, kandalló fölé és toilette-asztalra.

CSILLAROK üveg- és bronz-kivitelben, villanyra és légszeszre.

Régi csillárok átalakitása.

GIERGL HENRIK

Budapest, IV., Váci-utca 12. Telefon 10—90.

(Az e rovat alatt közlötteknek sem tartalmáért, sem alakjáért nem felelős a szerkesztőség.)

SPORT.

⁂ **Az Ujvidéki Kerékpáregyesület meetingje.** A páratlanul agilis egyesület ismét oly versenyt rendez, amelyről már most lehet mondani, hogy ehhez hasonlót Magyarországon még nem igen rendeztek.

Lapunk mult számában leközöltük volt a verseny propozicióit, melynek kitünő összeállitása nemcsak hazánk legjobb versenyzőit, de számos külföldi bajnokot arra birt, hogy a fényes sporteseménynek igérkező versenyre nevezéseiket már leadják. Nem kisebb erők, mint *Jelicska Destanti*, Prága és Csehország európai nevü bajnoka, *Angerer*, bécsi bajnok, *Bihari* József Magyarország bajnoka és többszörös Derby győztes, Bäumler Ede bajnok, Herczegh Béla bajnok, Dreilinger bajnok, Simo Posszert János jeles fővárosi menő, Pécsi, Goldschmied, Haringás Greiner, Bremer, Katzer neves fővárosi versenyzők, Novák József, Mamusics, Lehner szabadkai, Péter József szegedi, több aradi temesvári, becskereki verbászi és ujvidéki versenyzők fognak a rövidtávu versenyekért küzdeni. A verseny felülmulhatatlan érdekességét a motorok biztos indulása fogja emelni, amennyiben számos motor, többüléses (tandem, triplett, Quadruplett) fog vezetőként müködni. A verseny főérdekessége kétségkivül a 100 kilométeres bajnokság lesz, amelyben oly klasszisu versenyzőgárda fog találkozni, amihez oghatót magyar versenypálya még nem igen látott. Az ujvidéki emlékversenyben pedig legelesebb hazai sprintereink mérik össze erejüket a cseh és bécsi bajnokokkal. A verseny alatt a pétervaradi 70. gyalogezred zenekara fog folyvást játszani. Este a „Grand Hotel"-ben dijkiosztás, ezt táncestély és társasvacsora követi. Nevezni Mayer József egyesületi titkárnál (Grand Hotel Mayer) lehet.

⁂ **Bécsi lóversenyek.** Ma volt a bécsi lóversenyek utolsó napja. Az utolsó napon dőlt el a meeting legérdekesebb versenye a Jubileumi-dij. Mint legtöbbször, ugy ez idén is három éves lett a verseny győztese, a többi hároméves azonban mind verve végezte futását. A versenyt a Harkányi szövetség Primás II. csikója *Frangepán* nyerte meg *Façon* ellen, mig a harmadik helyért nagy küzdelmet folytatott *Quota* és *Mindegy*, mig végül Quota lett harmadik. A verseny igen szép lefolyást vett. Igen sikerült gép-start után *Durban* vette át a vezetést és gyors iramban kalauzolta a társaságot az 1600 méteres startig, itt *Quota* szegődik melléje és erősen lovagolva az élre kerül. *Frangepán* állandóan a harmadik helyen galoppozik. A viztoronynál *Kamorosan* és *Kalupri* felveszik a versenyt, de csakhamar verve esik vissza mindkettő. Ekkor szabad utat kap *Frangepán* és néhány hossznyi vezetéssel fordul az egyenesbe, de *Façon* hirtelen kiválik a csomóból és *Frangepánt* üldözőbe veszi, ez azonban végig megtartva előnyét biztosan nyeri a versenyt *Façon* ellen. A harmadik helyért *Quota* és *Mindegy* élethalál harcot folytat, mig végül Morgan *Quotát* egy rövid fejhosszal a harmadik helyre juttatja. A szeptemberi mesting mai utolsó napjának gyönyörü szép idő kedvezett és igy nagyszámu közönség nézte végig a versenyeket. A nap többi futama meltó keretet nyujtott a nagy dijnak. A legtöbb futamban favorit győzött. Nagy formát mutatott magas terhével a gátversenyben *Corelli II.*, hol *Brom* és *Windsor* ellen győzött. *Corelli II.* győzelmét a totalizatőr tizenegyszeres kvótával honorálta.

I. **Háromévesek gátversenye.** Dij 1800 korona. Távolság 2400 méter. Herceg Taxis **Corelli II**-je Williamson első, Dreher A. Bromja (Wheeler) második, Mr. C. Wood Windsor (Brown) harmadik. Azután Cheer up, Eglantine, Kigridic, Ananas, Rikkants, Alfalfa, Lunalilo Totalizatőr: 10 : 106. Helyrefogadások: I. 50 : 142. II. 50 : 89. III. 50 : 129.

II. **Kétévesek eladóversenye.** Dij 2000 korona. Távolság 1000 méter. Michlstetter F. száz. **Delilánya** (Adams) első, Miguel Braganzai herceg Good Fortuneja (Bulford) második, báró Harkányi J. Clavigója (Wilton) harmadik, Jékey A. száz. Rialtoja (Maino) negyedik. Azután Fascati, Levante, Haris, Orfraie, Sprudel, Gurli Lidictrip. Totalizatőr : 10 : 33. Helyrefogadások: I. 50 : 77. II. 50 : 158. III. 50 : 71.

III. **Zárhandikap.** Dij 2000 korona. Távolság 1600 méter. Báró Üchtritz Zs. **Kozmaöcsoseje** (Tarai) első, báró Springer G. Garázdája (Adams) második, Dreher A. Reducerje (Bonta) harmadik, aztán Lovag, San Jago, Walse. Totalizatőr: 10: 23. Helyrefogadások: I. 50: 68 és II. 50: 91.

IV. **Jubileum-dij.** Dij 4000 korona. Távolság 2400 méter. Báró Harkányi **Frangepán**ja (Wilton) első, Szászbereki ménes Façonja (Bulford) második. Egyedi L. Quotája (Morgan) harmadik, Azután Mindegy, Durbán, Paraplnie, Lothario, Sobri, Garabonciás, Kalupri, Ramorosan. Totalizatőr 10 : 28. Helyrefogadások I. 50 : 85. II 50 : 254. III. 50 : 143.

V. **Eladóverseny.** Dij 2000 korona. Távolság 1000 méter. Folberth főhadnagy **Aranyesője** (Mándi) első, gróf Trautmannsdorff Pratersternje (Rychnowski) második, herceg Taxis Ericája (Maino) harmadik. Azután Cap Martin, Irroy, Onyx, Aide de camp. Totalizatőr: 10 : 35. Helyrefogadások: I. 50:84, II. 50:121, III. 50 : 93.

VI. **Steeple chase.** Dij 3000 korona. Távolság 4000 méter. Herceg Auersperg **Fellegje** (Brown) első, Aresin Falton Cabbage Rosela (Lawton) második. Mautner V. Izalcoja (Buckenham) harmadik, azután Corsica, Mabolnap, Trappist, Nini, Malteser, Tudor. Totalizatőr: 10 : 60. Helyrefogadások: I. 50 : 105, II. 50 : 84, III. 50 : 76.

VII. **Beaten handikap.** Dij 2000 korona. Távolság 1000 méter. Gróf Andrássy T. **Kitohenerje** (Wilton) első, Lederer S. Sajója (Bulford) második, Blaskovits E. Lagzija (Black) harmadik. Aztán Ladybird, Marienburg, Carlinchen, Parsley. Totalizatőr: 10 : 107. Helyrefogadások: I. 50 : 130. II. 50 : 114. III. 50 : 87.

TÁVIRATOK.

Romington, szeptember 22. *Vilmos* császár este 7 órakor az itteni vadászkastélyba érkezett.

Buenos-Ayres, szeptember 22. A kamara 56 szavazattal 21 ellenében elfogadta az általános katonai szolgálati kötelezettség behozatáról szóló törvényjavaslatot.

A cári látogatás ulán.

Páris, szeptember 22. A tegnapi csapatszemle után *Dausset*, a párisi községtanács elnöke, *Miklós* cárnál kihallgatást kért, melyet megadtak neki. *Dausset* a községtanács hódolatát tolmácsolta a cár előtt és tisztelettelteljes sajnálkozásának adott kifejezést a fölött, hogy a párisi lakosság az idén nem üdvözölheti a császárt, mint 1896-ban. A *cár* köszönetet mondott a községtanács nevében kifejezett érzelmekért és megbizta *Dausset*-t, hogy kollégáinak adja át a maga és a cárné köszönetét az üdvözlő feliratért, melyet *Dunkerque*ben nyujtottak át neki. Reggeli után *Dausset*-t ujból fogadta a cár és ez alkalommal sajnálkozását fejezte ki, hogy ezuttal nem látogathatja meg Párist, de kifejezte azt az óhajtását, hogy minél előbb Párisba jöhessen.

Páris szeptember 22. *Loubet* elnök *Lanessan* tengerészeti miniszterhez levelet intézett, melyben kiemeli, hogy a Dunkerque mellett tartott szemle megmutatta, hogy a csatornai hajóraj mindig méltónak bizonyult a kormány és a parlament által beléje helyezett bizalomra és melegen üdvözli azt sikeres müködéséhez. André tábornok hadügyminiszterhez intézett levelében az elnök a következőket mondja: A hadgyakorlatok Franciaország katonai hatalmi eszközeinek fényes manifesztációja volt. Az elvonulást Bethény mellett figyelemre méltó erővel és jó tartással hajtották végre. A hadsereg ujólag megszerezte felséges vendégeinek tiszteletét és a haza bizalmát. Végül az elnök szerencsét kiván a hadseregnek.

Pagay sur Moselle, szeptember 22. *A császári vonat* a megállapitott időben ment át a határon.

Hamburg, szeptember 22. *Miklós* cár és *Alexandra* cárné délután ½4-kor ideérkeztek és néhány perc mulva továbbutaztak Kielbe. Gróf *Lambsdorff* orosz külügyminiszter itt kiszállt a vonatból, hogy Berlinbe menjen, honnét ma este továbbutazik Pétervárra.

Kiel, szeptember 22. Az *orosz császári pár* este ¼7-kor ideérkezett. Henrik herceg és neje, a cári pár leányai, Péter oldenburgi herceg és neje és Miklós görög herceg fogadták őket. Az üdvözlés után a cári pár a kastélyba hajtatott.

A délafrikai háboru.

London, szeptember 22. *Middleburg*ból (Fokgyarmat) jelentik e hó 17-iki kelettel: A Fokgyarmatban élénken folytatják a hadmüveleteket. A jelentékeny számu boerok legujabb betörésére, akik Alivaltól keletre keltek át az Oranje folyón, avval válaszoltak, hogy az angol csapatokat azokon a vidékeken jelentékenyen megerősitették. *French* tábornok erélyes intézkedéseket tett, a további betörések megakadályozására. A *Vryburg*ból Alivalba vezető vasut mentén őrházakat épitettek. A boerok támogatásban részesülnek a farmerek részéről, mig az angol csapatokra nézve nehézségekbe ütközik a hir közvetités. *Általános az a nézet, hogy Kitchener proklamációjának nem volt hatása.*

Sztrájkoló munkások bosszuja.

Jemeppe lez Liege, szeptember 22. A tegnap este tartott gyülés után számos sztrájkoló bányamunkás megtámadta a szénbányák *több igazgatóját és kődobásokkal a pályaudvarig üldözte őket*, ahol a zavargók *szétrombolták az ajtókat és ablakokat és kövekkel dobálták meg a vonatot, melyben az igazgatók helyet foglaltak.* Több munkást *revolverlövésekkel* megsebesitettek.

A délamerikai zavarok.

New-York, szeptember 22. Egy Wilhemstadból érkezett távirat az mondja, hogy a Grejiván levő venezuelai hatóságok által *Caracas*ba küldött értesités szerint a *Suchet* francia cirkáló a venezuelai ágyunaszádok harcát Pinzon mellett megakadályozta az által, hogy a két fél közé állott. Hasonló módon gátolta meg a venezuelai ágyunaszádokat abban is, hogy *Kolumbiát* bombázzák, midőn azok La Hactalon kikötöttek.

KÖZGAZDASÁG.

A Magyar Folyam- és Tengerhajózási Részvénytársaság igazgatósága közhirré teszi, hogy a *Zimony—Orsova* és *Galacz* között folyó évi március hó 18. óta érvényben álló nyári menetrendet az előrehaladott évadra való tekintettel, folyó évi szeptember hó végével a következő módon szünteti meg: *Zimony* és *Orsova* között. Az utolsó felfelé menet szeptember 28-án, az utolsó lefelé menet pedig szeptember 29-én lesz. *Orsova* és *Galacz* között. Az utolsó lefelé menet Orsováról Galaczra és az utolsó felfelé menet Galaczról Orsovára szeptember hó 27-én lesz, ugy, hogy a folyó évi szeptember hó 29-én Orsováról Galaczra, valamint a szeptember 30-án Galaczról Zimonyba esedékes járatok elmaradnak. A megszüntetett nyári menetrend helyett folyó évi október hó 1-től kezdve az egyidejüleg kiadott őszi menetrend lép életbe, mely szerint a *Zimony—orsovai*, illetve *Turnszeverin—galaczi* vonalon helenkint két két járat lesz és pedig a következő napokon: I. *Zimony* és *Orsova* között: minden vasárnap és szerdán, első menet október 2-án. *Orsova* és *Zimony* között: minden kedden és szombaton, első menet október 1-én. II. *Turnszeverinből Galaczra*: minden vasárnap és szerdán első menet október 2-án. *Galaczról Turnszeverinbe*: minden szerdán és szombaton első menet október 2-án. Kedvező vizálás, illetve jó időjárás esetén *Orsova* és *Turnszeverin* között összekötő hajójáratok lesznek az *Orsova* felett és *Orsova* alatt fekvő állomások egymásközti forgalmában azonban közvetlen menetjegyek nem adatnak ki. Közelebbi felvilágositással az egyidejüleg kiadott menetrend-hirdetmények szolgálnak.

Napirend.

Naptár. Hétfő, szeptember 23. — Római katholikus: Linusz pp. — Protestáns: Tekla. — Görög-orosz: (szeptember 10.) Menodora. — Zsidó: Tischri 10. Jom-Kippur. — Nap kél: 5 óra 34 perckor. — Nyugszik 5 óra 58 perckor. — Hold kél: délután 1 óra 11 p. — Nyugszik: délelőtt.

A pénzügyminiszter fogad délután 4 órakor.

Nemzeti Muzeum. Természetrajzitár nyitva van délelőtt 9 órától délután 1 óráig. Többi tárai 1 korona belépődii mellett tekinthetők meg.

Nemzeti Szalon d. e. 9 órától este 7 óráig. Belépődij 50 fillér.

Országos képtár zárva.

Iparmüvészeti muzeum zárva.

Technológiai Iparmuzeum. Nyitva délelőtt 9—1-ig.

Mezőgazdasági Muzeum (Kerepesi-ut 72.) zárva.

A földtani intézet muzeuma zárva.

Közlekedési Muzeum a Városligetben nyitva d. e. 9-től 12-ig és d. u. 3—5-ig.

Az Akadémia Goethe-szobája délelőtt 10—11-ig.

Muzeumi könyvtár nyitva délelőtt 9 órától 1 óráig.

Akadémiai könyvtár nyitva délután 3 órától 7 óráig.

Egyetemi könyvtár zárva.

Állatkert a Városligetben nyitva egész nap. Belépődij 60 fillér.

M. KIR. OPERAHAZ.

Hétfő, 1901. szeptember hó 23-án.

Zárva.

NEMZETI SZINHAZ.

Hétfő, 1901. szeptember hó 23-án.

Pry Pál.

Vigjáték 5 felvonásban. Irta: John Poole. Forditotta: Csiky Gergely.

Személyek:

Hardy	Ujházi	Willis	Náday
Hardy Frank	Pálfi	Stanley	Mészáros
Witherton	Gabányi	Pry Pál	Vizvári
Eliz	Ligeti	Marianne	Keczeri

Kezdete 7½ órakor.

MAGYAR SZINHAZ.

Hétfő, 1901. szeptember hó 23-án.

Névtelen levelek.

Bohózat 3 felvonásban. Irta Maurice Desvalliéres és Antony Mars. Forditotta Fái J. Béla.

Személyek:

Lacreusette	Ráthonyi	Ribaudet	Giréth
Marceline	Áranyossy	Seraphin	Füredi
Leperchois	Boross	Piganiol	Szilágyi
Leperchoisné	Láng E.	Capuron	Mátrai

Kezdete 7½ órakor.

Szinházjegyek, az Opera, Nemzeti- és Magyar szinház összes előadásaira kaphatók és előjegyezhetők: **Bárd Ferenc és Testv.** zeneműkereskedésében Kossuth Lajos-u. 4. (Telefon 656) és Andrássy-ut 2. (Telefon 25—13) sz. a.

VIGSZINHAZ.

Hétfő, 1901. szeptember hó 23-án.

Ocskay brigadéros.

Szinmű prológussal, 4 felv. Irta Herczeg Ferenc.

Személyek:

Ocskay László	Bihari	Dili	Delli
Tisza Ilona	Szerémy G.	A palóc	Szerémy
Tisza Jutka	Nógrády	Szörényi	Balassa
Pyber	Hegedüs	Tarics	Dayka
Ozoróczy	Kazaliczky	Ocskay Sándor	Tapolczai
Jávorka	Góth	Königsegg	Péchy

Kezdete 7½ órakor.

NÉPSZINHÁZ.

Hétfő, 1901. szeptember hó 23-án.

San-Toy.

Khinai daljáték 3 felvonásb. Irták Edward Morton. Harry Greenbank és Adrian Ross. Forditották Fái J. Béla és Makai Emil. Zenéjét szerz. Sidney Jones.

Személyek:

George Preston	Tollagi	Jung-Si	Rózsa G.
Poppy, leánya	Harmath	Mi-Kui	Tallián
Bobbie, fia	Raskó	Szin	Szőllősi
Dudley	Kápolnai	Pin-Szing	Vasvári
Yen-Ho	Németh	Szi-Kiang	Szécsi
San-Toy	Küry	Hu-Ju	Kaposi
Csu-Li	Kovács	Khinai császár	Ujvári
Benson	Szirmai	Szing-Hi	Szerdahely

Kezdete 7½ órakor.

URANIA SZINHÁZ.

Hétfő, 1901. szeptember hó 23-án.

Monte-Carlo és a Riviera.

Irta Salamon Ödön.

Kezdete 7½ órakor.

FŐVAROSI NYARI SZINHAZ.

Hétfő, 1901. szeptember hó 23-án.

Zaza.

Szinmű 5 felvonásban. Irta Berton és Simon. Forditotta Heltai Jenő.

Kezdete 7 órakor.

VAROSLIGETI SZINKÖR.

Hétfő, 1901. szeptember hó 23-án.

Medea.

Szomorujáték 5 felvonásban. Irta Grillpazer.

Kezdete 7 órakor.

FŐVÁROSI ORFEUM

Nagymező-utca 17.

Még csak rövid ideig!

MISS MARGHERITA
villamos tánchatások

JIM és JOM kómikus Pierrott-k — **IBEN OBED** török ekvilibrista

Belling Viktória zsonglőrnő

Olly Jolly — Lise Fleuron

Wood és Bates

Modl, Rubens, Aleitha, Vendée, Morris és Morris, Kitty, Baumann, Kövessy. Kozmográf.

Jegy előjegyzési dij nélkül előre váltható d. e. 10—1-ig a pénztárnál. A kávéházban reggel 5 óráig **Vörös Elek cigányzenekara** hangversenyez.

Jót, olcsó

Szabott árak. Tulkövetelés kizárva.

árban adunk el: **Egy téli kabát 14 forinttól. Egy Saccó-öltöny 14 forinttól. Egy gazdász szőrmekabát 14 frttól. Egy városi utazóbunda 24 forinttól. Egy havelok 8 frttól** kezdve tisztagyapjuszövetből Kohn Heilmann és fiai az **„Angol szabóhoz“** cimzett legnagyobb férfi- és gyermekruha-áruházában Budapest, Károly-körut 12., földszint és I. em.

Kéretik a cimre ügyelni.

Ajánl az őszi idényhez:

Legdivatosabb cilindereket
Legszebb angol kalapokat
Legjobb gráci loden kalapokat
Legcsinosabb fiu- és leány-kalap és sapkákat
Legolcsóbb szabott ár mellett.

Reis Károly ezelőtt **Neumann J.**

Budapest, VI. ker., Andrássy-ut 16. sz.

Ferencz József kabát.

Ferencz József kabát 3 frt
Zsakett ... 2 „
Pincér kabát ... 6 „
Gyermek-felöltő 1.50 frt

Népies-osztály. Rothberger Jakab Kristóf-tér 2.

Használt férfiruhákat legmagasabb árban vesz Weisz Lipót, IV., Kristóf-tér 2. Kivánatra a vevő a helyszinén megjelenik.

Csemegeszőllőt 5 kilós postakosarakban 3 koronáért bérmentve utánvétellel szállit Stern József szőllőtulajdonos Gyöngyösről (Hevesm.) 9706

Szabadalom.

A m. kir. belügyminiszterium által 1900. évi március hó 21-én 28722. szám alatt jóváhagyott alapszabályok szerint működő és tagjai fölött fegyelmi ellenőrzést gyakorló

Magyar Hites Szabadalmi Ugyvivők Testülete

tagjait, kik azonkivül a m. kir. szabadalmi hivatal, illetve a kereskedelemügyi m. kir. miniszter fegyelmi fönnhatósága alá is tartoznak, mindennemű szabadalmi és iparvédelmi ügyek elintézésére ajánlja.

A testület tagjai:

Bernauer Zsigmond (Dr. Szilasi és Bernauer) VII., Kerepesi-ut 32. **Bölcskey Pál** V., Fürdő-utca 1. sz. **Kalmár Jakab** (Kalmár J.) VII., Kerepesi-ut 44. sz. **Kelemen M. István** (Kelemen és tsa.) VII., Hotel Royal B. **Meller Ernő** VII., Erzsébet-körut 13. **Neufeld Ármin** VIII., József-körut 8. sz. **Schön Fülöp** (Schön F.) VII., Erzsébet-körut 19. **Dr. Szilasi Jakab** (Dr. Szilasi és Bernauer VII., Kerepesi-ut 32.

Ingyen küld bárkinek a főváros területén egy pár napi **próbára önműködő poloskafogó-készüléket** Steirer Antal fűszer- és csemegekereskedő, VII. Rózsa-utca 9., Budapest. Telefonszám 59—76.

Kereskedők és iparosok figyelmébe. „A **bünvádi perrendtartás népszerü kézikönyve“ kereskedők és iparosok** használatára irta a Budapesti hitelezői védegylet igazgatóságának megbizásából **Dr. Sgalitzer Gyula** budapesti ügyvéd. A könyv fűzve **1 korona 20 f.** (kötve 2 korona) 9993

A ki hegedűt, cimbalmot, harmonikát, mechanikai hangszereket, vagy zongorát akar venni, kérjen árjegyzéket Sternberg Ármin és testvére cs. és kir. udv. hangszergyárosoktól Kerepesi-ut 36. mely cég minden cikkről külön illusztrált árjegyzéket küld teljesen dijtalanul.

Zongora fekete, keresztthuros, kevéssé használt, diszes kiállitásu 250 frtért eladó. Fodor, Dohány-utca 90. sz. III. em. ajtó 12. Megtekinthető csak reggel 8—9-ig.

Mignon fekete zongora, keresztthuros, kevéssé használt, olcsón eladó. Pál-utca 5. II. em. 12.

DISZES SIRKÖVEK

szienitből, gránitból és tiroli márványból

a legolcsóbb áron

kaphatók

Gartenfeld Mór sirkőraktárában

Budapest, III. Lajos-utca 114. sz. a.

Fairbanks mérlegek

a legtökéletesebb mérlegszerkezetek.

Tartósság, pontosság és könnyü kezelésüknél fogva, ugy hazánkban, mint külföldön a legelső dijat nyert legkitűnőbb mérlegek.

Gazdasági-, szekér-, marha-, zsák- és raktári mérlegeinket,

célszerü és a célnak megfelelő szerkezetüknél fogva **különösen a gazdák, gazdaságok és uradalmak** részére a legmelegebben ajánlhatjuk.

Fairbanks mérleg- és gépgyár részv.-társ.

Budapest. Andrássy-ut 14. sz.

Gyár: Külső Váci-ut 156.

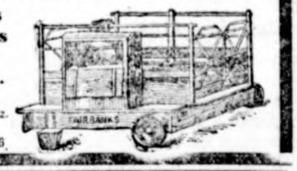

Aktuális a választásokra!

A GYÜLEKEZETI JOG

..... Irta .....

Dr. Rényi József.

FONTOSABB FEJEZETEI: Korlátozások a gyülekezetekben való részvétel tekintetében; a békésen és fegyvertelenül való gyülekezés; a gyülekezetek államrendészeti joga; a bejelentés, a betiltás, az engedély; a vezetőség jogai és kötelességei; a hatósági feloszlatás joga; az illetékes hatóságok; kivételes állapotok; a gyülekezeti szabadság biztositékai stb. stb.

Ára 4 korona.

Kapható és megrendelhető:

LAMPEL RÓBERT

(Wodianer F. és Fiai)

cs. és kir. udvari könyvkereskedésében

BUDAPEST,

Andrássy-ut 21

Ritka alkalom!

kitűnő, jó és gyönyörű szép

BUTOR

szalon, háló, ebédlő és szobaberendezések valamint más egyes tárgyak **mesés olcsó árban sürgősen eladók.** Vidékre biztositott szállitás.

Szabó Ferenc és társa butor-iparosok

Budapest, Kerepesi-ut 12. szám, a Sip-utca sarkán.

Gyakorlott szabónő ajánlkozik elegáns ruhák, pongyolák stb. elkészitésére kitünő izléssel és mérsékelt árban. Szentkirályi-utca 22. II. em. 26. 3960

Elegánsan és igen kényelmesen butorozott különbejáratu alkovos szalon tiszta és féregmentes egy vagy két urnak azonnal olcsón kiadó. Sándor-utca 30/B. I. 13.

Kitünő ruhavarrónő munkát vállal mérsékelt dijazásért. Cim: Buda, II. ker. Szénatér 1. sz. II. em. 23.

Szinházak heti müsora.

	M. Kir. Operaház	Nemzeti szinház	Vigszinház	Népszinház	Magyar szinház
Kedd	Erzsike Piros cipő	Troilusz és Kresszida	Csak párosan	Jáfet 12 felesége	Ikrek
Szerda	Erzsike Zulejka	A tenger asszony	Az édes otthon	Nebántsvirág	A postás fiu
Csütörtök	A Walkür	A bor	Az aranykakas	Jáfet 12 felesége	New-York szépe
Péntek	Erzsike Vióra	A nagymama	Szivem	San-Toy	Szulamit
Szombat	Tell Vilmos	A tenger asszony	Szivem	Mikolai biró	A postás fiu
d. u.	—	—	A háló	Lili	New-York szépe
Vasárnap este	Sába királynője	Endre és Johanna	Szivem	Mikolai biró	

BUTOROK úgy készpénzért, mint **részletfizetésre** a legegyszerübbtől a legfinomabb kivitelig **legjutányosabban Ehrentreu és Fuchs** testvéreknél, **BUDAPEST,** VI., Teréz-körut 8. Andrássy-ut közelében. Képes árjegyzék ingyen.

Ajtók és ablakok ujak és használtak nagy választékban kiváló olcsón kaphatók. **Wiener A. utódánál,** Külső-Üllői-ut 123., a régi vámmal szemben.

Valódi Echo-Phonograph, teljes felszereléssel együtt 20 frt, gyönyörü megzenésitett hengerek, drbja frt 1.50, üres hengerek drbja 80 kr. Sternberg Ármin és Testvére cs. és kir. udv. hangszergyárosok Phonograph-osztályában, Károly-körut 2. (Kossuth Lajos-utca sarok.) Zenepalota.

Zongora, Kramer-féle, kitünő hangu, jutányosan eladó. Megtekinthető délután 2—5-ig. Nefelejts-utca 15. I. 11.

Titkos betegségek

mindennemüt, **impotentiát még idősebbeknél is meglepő sikerrel, alaposan gyógyitja med. univ. Dr. Fabinyi** v. kórházi orvos, specialista oly módszerrel, melyet **sok ezer betegnél** biztos eredménynyel alkalmazott számos évi kórházi gyakorlatában. **Biztos siker folytán honorárium utólag is fizethető. Levelekre dijtalanul válasz; kivánatra gyógyszerek.** 16678

Lakás: Budapest, VII., Erzsébet-körut 12. I. em. **Bejárat a lépcsőnél. Külön várótermek.** Rendel { d. e. 9—9-ig este 5—6-ig.

ONKÉNTESI EGYENRUHÁK

páratlan elegáns kivitelben, a szabályzatoknak teljesen megfelelőleg készittetnek.

Blum Sándor, Budapest, IV. ker., Váci-utca 17. szám.

O Felsége a perzsa császár és orosz császári nagyhercegi udvari szállitó.

Árjegyzékek és az önkéntesi tudnivalók bérmentve küldetnek.

Nyomatott a „Pátria“ irodalmi ésnyomdai vállalat részvénytársaság körforgógépén, Budapest, IX. Üllői-ut 25.